DER FOTER

August Strindberg

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

אויגוסט סטרינדבערג

דער פאטער

טראַגעדיע אין 3 אַקטען

איבערזעצט פון

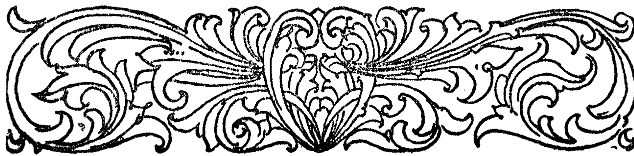
ל. באללייזען

אַרויסגעגעבען פון
מ. יאַנקאָוויטש עט קאָ.,
141 דיוויזשאָן סטריט, ניו יאָרק
1912

פּערזאָנען

דער ריטמייסטער.
לאָורא, זיין פרוי.
בערטהא, זייער טאָכטער.
דר. אסטערמארק.
דער פאסטער.
מארגארעטא, דעם ריט־מייסטער׳ס אַממע.
נאָיד, דעם ריט־מייסטער׳ס דיענער.
הענריך, דעם ריט־מייסטער׳ס אויפזעהער.

ערשטער אקט

דאס וואהן־צימער אין ריט־מייסטער'ס הויז. אין אונטערגרונד, צו רעכטס, א טהיר. אין מיטען פון צימער א גרויסער רונדער טיש, אויף וועלכען עס ליגען צייטונגען, זשורנאַלען און אן אלבום. אין דער רעכטער זייט — א לעדער־טאַפּעצירטע סאָפע און א טישעל מיט צוויי שטולען. אין עק פון רעכטען ווינקעל — א טאַפּעטען־טהיר. צו־לינקס, פאָרענט, א שרייב־טיש מיט א זייגער, און א טהיר, וועלכע פיהרט אין די אנדערע אינערע צימערען. אויף די ווענד הענגען וואַ־פען: רעוואָלווערס, יאַגד־טאַרבעס. צו־לינקס לעבען דער מיטעל־טהיר — א קליידער־שטענדער, אויף וועלכען עס הענגען אוניפאָרם־רעק. אויפ'ן גרויסען טיש ברענט א לאָמפּ.

ערשטע סצענע.

דער ריטמייסטער און דער פּאַסטאָר זיצען אויף דער סאָפע. דער ריטמייסטער איז געקליידעט אין אַ קליין יוניפאָרם־רעקעל, טראגט שטיוועל מיט שפּאָרען. דער פּאַסטאָר איז שוואַרץ געקליידעט, מיט אַ ווייסען טוך אַרום האַלז, אָבער אָהן זיין גלח'שען קראַגען, און רוי־כערט זיין לולקע.

דער ריטמייסטער קלינגט.

הענריך (טרעט אריין דורך דער מיטעל־טהיר): וואס באַ־פעלט דער הערר ריטמייסטער?

ריטמייסטער: איז נאָיד אין דרויסען?

הענריך: נאָיד איז אין קיך, ער וואַרט פאר די באַפעלע פונ'ם הערר ריט־מייסטער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: שוין ווידער אין דער קיך? ברענג איהר שוין אריין!

ה ע נ ר י ך: צו באפעל, הערר (אב דורכ'ן מיטעל־טהיר).

פּ אַ ס ט אָ ר: וואס איז שוין דאָ ווידער געשעהן?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אך, דער שורקע האָט שוין ווידער דאָס מיידעל אריינגעשלעפּט אין א צרה; דער יונג איז א פּער־פלוטער אויסוואורף!..

פּ אַ ס ט אָ ר: פון נאַיד רעדסטו דאָס? דאַכט זיך, דאס איז ערשט געווען פאריגען יאהר, ווען ער —

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, געדענקסטו עס נישט? אָבער וואָלסטו ניט געוואָלט זיין אזוי גוט און רעדען צו איהם א פּאָר ערנסטע ווערטער, פיעלייכט וועסטו אויף איהם קענען מאכען אַן איינדרוק, און דאָס דענק איך וועט אביסעל העלפען. איך האָב שוין איהם געשימפּפט און געהאַקט, אָבער עס האָט גאָרנישט געהאָלפען.

פּ אַ ס ט אָ ר: און יעצט ווילסטו איך זאָל פּאַר איהם א דרשה האַלטען. וואָס פאר אַן איינדרוק דענקסטו קען מאכען גאָטעס וואָרט אויף א זעלנער, איבערהויפּט א קאַוואַלע־ליסט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר (הויבט זיך אויף): נאַ, אויף מיר, ווייסטו גאַנץ גוט, קען דאָס קיין איינדרוק נישט מאַכען.

פּ אַ ס ט אָ ר: יא, דאָס לײדער ווייס איך.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער אויף איהם מעגסטו עס יעדענ־פאַלס פּרובירען.

צ װ י י ט ע ס צ ע נ ע.

די פאָריגע; נאַיד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס האָסטו שוין ווידער געטהאָן, נאַיד?

נ אַ י ד: איך בעט אייך אום ענטשולדיגונג, הערר ריט־

מייסטער, איך קען דאָס נישט זאָגען ווען דער פּאַסטאָר איז דערביי.

פּ אַ ס ט אָ ר: בעדאַרפסט זיך גאָר נישט שעהמען, מיין זוהן.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו זיי זיך בעסער מודה, אז נישט, ווייסטו גאַנץ גוט וואָס דיך קען ערוואַרטען.

נ אָ י ד: יאַ, איהר זעהט דאָס איז געווען אַזוי: מיר זייַנען געווען ביי גאבריעל'ן פאר אַ טאַנץ... און דערנאָך האָט לודוויג געזאָגט....

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס האָט לודוויג צו טהאָן מיט דער זאַך? דו ציעל נאָר צום אמת.

נ אָ י ד: יאַ, און דערנאָך האָט עממאַ געזאָגט מיר זאָלען אין שייער אריינגעהן.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אַך, אַזוי, הייסט דאָס, אַז דאָס איז גאָר עממאַ געווען, וועלכע האָט דיך פערפיהרט?

נ אָ י ד: יאַ, עס איז כמעט אַזוי געווען, הערר ריטמייסטער, און איך וואָלט זיך געוואָלט ערלויבען צו בעמערקען, אַז ווען דאָס מיידעל וואָלט נישט געוואָלט, וואָלט צו קיין זאַך נישט געקענט קומען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: קורץ און גוט: ביזטו דער פאָטער פון דעם קינד, צו ניט?

נ אָ י ד: פון וואַנען זאָל איך דאָס ווסען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווי? וואָס מיינסטו? דו קענסט עס גאָר נישט וויסען?

נ אָ י ד: ניין, דאָס קען מען קיין מאָל פאר זיכער נישט וויסען, הערר ריט־מייסטער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ביזטו דען נישט דער איינציגער, וועלכער איז געווען מיט איהר?

נ אָ י ד: יאַ, אין יענער צייט, אָבער איך קען ניט וויסען אויף זיכער צו איך בין געווען דער איינציגער דורך די גאַנצע צייט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איז דאָס פּילייכט דיין אבזיכט ארויפצופּולעגען די שולד אויף לודוויג׳ן?

נ אָ י ד: ס׳איז נישט אזוי לייכט צו וויסען אויף וועמען די שולד ארויפצולייגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, אָבער דו האָסט צוגעזאָגט עממא׳ן אז דו וועסט מיט איהר חתונה האָבען.

נ אָ י ד: אָה, דאָס מוז מען אימער פערשפּרעכען...

ר י ט מ י י ס ט ע ר (צום פּאַסטאָר): דאָס איז איינפאַך שוידערהאפט!

פּ א ס ט אָ ר: דאָס איז אלטע געשיכטעס! אָבער הער נור, נאָיד, אזא יונג ווי דו אין דיינע יאָהרען, קענסט דאָך ווירקליך ווי־סען צו דו ביזט דער פאָטער אָדער נישט?

נ אָ י ד: יא, ס׳איז אמת, איך בין מיט דער מיידעל... אָבער דער פּאַסטאָר קען דאָך וויסען אז דערפון איז נאָך נישט געדרונגען, אז....

פּ א ס ט אָ ר: דו זעהסט, מיין זוהן. מיר רעדען דאָ פון דיר. דו וועסט דאָך זיכער ניט פערלאָזען דאָס מיידעל מיט׳ן קינד. מיר קענען דיר ניט צווינגען חתונה האָבען מיט איהר, אָבער פאר דעם קינד דארפסט דו זאָרגען! און דאָס זאָלסט דו אויך טהאָן.

נ אָ י ד: נאָ, דאַן דארף אויך לודוויג דערצו ביישטייערען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אויב אזוי, מוז די זאך געהן פאר׳ן געריכט. איך קען די זאך נישט פארנאנדער פּלאָנטערן. און נאָך אלעמען, געהט עס מיך מעהר נישט אָן, יעצט געה!

פּ א ס ט אָ ר: נאָיד, ווארט א ווייל, נאָך איין וואָרט! דענקסט דו ניט אז צו פערלאָזען א מיידעל מיט א קינד אין אזא קריטישע לאגע, איז אונעהרענהאפט? הא? דענקסט דו נישט אז אזוי צו האנדלען איז.... הם... הם..

נ אָ י ד: יא, ווען איך וואָלט נאָר געוואוסט, אז איך בין דער פאָטער פון דעם קינד' אָבער דאָס, זעהט איהר, קאָן מען פאר

זיכער נישט וויסען. און אָבצושקלאפען אַ לעבען לאנג פאר אַ פרעמד קינד איז נישט אַזוי אנגענעהם. דאָס קען זיך דער פאַס־טאָר און דער הערר ריט־מייסטער גאנץ לייכט פאָרשטעלען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : קענסט געהן.

נ אָ י ד : צו באפעהל, הערר ריטמייסטער (אָב דורך די מי־טעל־טהיר.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר (איהם נאָכשרייענדיג) : אָבער ניט אין דער קיך, שורקע!

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

דער ריטמייסער און דער פאַסטאָר.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : וואָרום האָסטו צו איהם ניט גערעדט?

פ אַ ס ט אָ ר : וואָס מיינסטו, האָב איך דען צו איהם וויג־ציג גערעדט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : אָה, דו ביזט נאָר געשטאַנען און צו זיך אליין געמורמעלט.

פ אַ ס ט אָ ר : אין אמת גערעדט, ווייס איך ווירקליך נישט וואָס צו זאָגען. עס איז זיכער אַ רחמנות אויף דער מיידעל, אָבער אויפ'ן יונג איז אויך אַ רחמנות, ווייל, דענקט נאָר, אויב ער איז נישט דער פאָטער, קען דאָס מיידעל ארייננגעבען דאָס קינד פאר פיער חדשים אין יתומים־הויז און עס דאָרט אויסהאָדעווען. און ווי דו ווייסט, לויט נאָך זייער איינריכטונג, איז דאָס דאן פערזאָרגט פאר אימער און דאן קען זיך דאָס מיידעל געפינען אַ שטעלע אין אַן אנשטענדיגע הויז. אָבער דעם יונג'ס צוקונפט קען רואינירט ווערען ווען ער וועט אויסגעשלאָסען ווערען פון'ם רעגימענט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : אויף מיין עהרענוואָרט, איך וואָלט געוואָלט זיין אין בעצירקס ריכטער'ס שיך, אום צו קענען וועגען דער זאך אליין אורטיילען. דער יונג איז פיעלייכט אין גאנצען ניט אונשולדיג, אָבער דאָס קען מען ניט וויסען. איין זאך קען מען אָבער

יא וויסען: און דאָס איז, אַז דאָס מיידעל איז די שולדיגע, ווען מען קען דאָ איבערהויפּ פון אַ שולד רעדען.

פּ אַ ס ט אָ ר: נאַ, נאַ, איך משפּט ניט קיין מענשען! אָבער פון וואָס האָבען מיר דאָס געהאַלטען אין רעדען בעפאָר די נאַרישע געשיכטע האָט אונז אונטערגעבראָכען, איז דאָס ניט געווען פון בערטהאַ׳ן און איהר קאָנפערמאַציאָן?*) האַ?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יאָ, אָבער אין גרונד גענומען איז דאָס נישט נאָר געווען פון איהר קאָנפירמאַציאָן, זאָנדערן אויך פון איהר גאנצע ערציהונג. דאָס הויז דאָ איז פול מיט ווייבער, וועלכע ווילען ערציהען מיין קינד. די שוויגער מיינע וויל זי מאכען פאר אַ ספּיריטיסטין; לאורא פאַר אַן אַרטיסטין; די גאָווערנאַנטקע וויל זי מאכען פאר אַ מעטהאָדיסטין; די אלטע מארגארעטע פאר אַ באַפּטיסטין, און די הויז־מיידלעך פאַר אַ סאַלווישיאָניסטין (אַ זינגד־רעטערין). דערפון קען גאָר ניט אַרויסקומען, וואָס מען וועט נעמען אַ זעעלע און אַזוי צוברעקלען אויף שטיקלאך, און אויסער דעם, איך, וואָס האָב די הויפּט רעכט אויסצובילדען איהר כאַראַקטער, וועט גאָר דאָ אין הויז איגנאָרירט, און דערפאר האָב איך בעשלאָסען זי גענצליך אַרויסצושיקען פון דיעזען הויז.

פּ אַ ס ט אָ ר: דו האָסט צופיעל פּרויען וואָס הערשען ביי דיר אין הויז.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: פּיעלייכט נישט? צווישען זיי ארומצוגעהן איז ווי צווישען אַ שטייג פול מיט טיגערס. און וואָלט איך נישט געהאַלטען מיין גליה־הייסען אייזען אונטער זייער נאָז, וואָלטען זיי מיך ביי יעדען אויגענבליק צוריסען!

פּ אַ ס ט אָ ר: (לאַכט).

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו לאכסט, יא, דיר איז גוט צו לאכען, דו אינטריגאנט, עס איז דיר נאָך ניט גענוג געווען וואָס

---

*) קאנפיערמאציאָן הייסט איינזעגנען אין דעם בונד פון אַ רע־ליגיאָן.

איך האָב דיין שוועסטער פאַר אַ פרוי גענומען, האָסט דו מיר נאָך אריינגעשמוגעלט דיין אַלטע שטיף־מוטער.

פּ אַ ס ט אָ ר : אָבער, גרויסער גאָט, ווי קען מען אַ שטיף־מוטער האַלטען אין הויז?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : ניין, אָבער אַ שווינגער איז דיר בע־קוועם — דאָס הייסט אין אַנאַנדערנס הויז.

פּ אַ ס ט אָ ר : אַה, נו, יעדער האָט זיין פּעקעל אין זיין לעבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : יאַ, אָבער ווי עס צייגט אויס האָב איך דאָס שווערסטע. און נאָך אַלעמען האָב איך נאָך מיין אַממע, וועל־כע בעהאַנדעלט מיך אַקוראַט ווי אַ קינד וואָס טראָגט נאָך אַ קינ־דער שירצעלע.... אָה, זי איז אָבער אַ גוטע נשמה און גאָט ווייס אַז זי בעלאַנגט נישט אַהער.

פּ אַ ס ט אָ ר : דו האַלט בעסטער די ווייבער דאָ אַביסעל מעהר אין צוים, שוואָגער, דו לאָזט זי צופיעל הערשען ביי דיר אין הויז.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : הער נאָר, מיין טייערער, וואָלסט דו מיר פיעלייכט נישט געוואָלט געבען צו ערקלערען, ווי אַזוי עס איז מעגליך פּרויענצימער צו האַלטען אַן צאַם?

פּ אַ ס ט אָ ר : לאורא איז אימער צו געווען געהאַלטען מיט אַ שטאַרקע האַנד — און אָבוואָהל זי איז מיין אייגענע שוועס־טער, מוז איך דאָך צוגעבען אַז מיט איהר פלעגט ווירקליך טייל מאָל זיין אַביסעל צו שווער דורכצוקומען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : לאורא האָט געוויס איהרע פעהלע־רען, אָבער מיט איהר איז עס נישט אַזוי געפעהרליך.

פּ אַ ס ט אָ ר : אָה, דו מעגסט רעדען אָפען, איך קען איהר.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : זי האָט געקראָגען אַ ראָמאַנטישע ערציהונג, און דערפאַר פאַלט איהר עס אביסעל שווער צו־צוגע־וואוינען זיך צו אַנדערע אומשטענדען. אָבער נאָך אַלעמען איז זי מיין פרוי.

פ א ס ט אָ ר : און דערפאר ווייל זי איז דיין פרוי איז זי די בעסטע. ניין, שוואָגער, זי׳מוז זיין געווים די וועלכע קוועלט דיך א ערגסטען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : איצט איז אָבער דאָס גאנצע הויז איבערגעקעהרט געוואָרען. לאורא וויל ברערטה׳ן נישט נאָכלאָזען, און איך וויל ניט אז זי זאָל אין דיעזע נאָרע פערבלייבען.

פ א ס ט אָ ר : אך, אזו, לאורא וויל נישט, נו דאן האָב איך מורא אז די זאך וועט שווער אָנקומען. ווען זי איז נאָך גע־ווען א קינד פלעגט זי אימער, אום דורכצופיהרען דאָס וואָס זי וויל, זאָגען אזוינע ליגען ווי דער טויט. און ווען זי פלעגט אויספיהרען וואָס זי האָט געוואָלט, פלעגט זי עס צוריק געבען מיט דער ערקלע־רונג, אז זי האָט נישט געוואָלט די זאך, נור אויספיהרען דאָס וואָס זי וויל.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : איז עס נאָך דאמאָלסט געווען אזוי? זי איז טאקע ווירקליך טיילמאָל אזוי ליידענשאפטליך, אז איך שרעק זיך פאר איהר, איך דענק אז זי איז קראנק.

פ א ס ט אָ ר : אָבער וואָס דענקסטו אזוינס צו מאכען מיט בערטהא׳ן, וואָס איהר האָט ביידע אזוינע פערשיעדענע מיינונגען דאריבער? קען מען דען זיך ווירקליך נישט ווירמיט אייניגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : דו דארפסט נישט דענקען אז איך וויל זי פאר א וואונדער־קינד אָדער אן אָבבילד פון מיר מאכען. איך וויל נאָר נישט דער פערקויפער פון מיין טאָכטער זיין און זי ערציהען אויסשליסליך, מעהר נישט ווי פאר חתונה האָבען. ווייל דאן ווען זי בלייבט אונפערהייראטה וועט זי האָבען זעהר בייזע טעג. אָבער אויך אין דער אנדערער זייט וויל איך איהר אויך נישט פערבינדען זי זאָל דארפען דורכגעהן א מענליכען קורס, ווייל דאָס קען זיין אין גאנצען ארויסגעוואָרפען אין פאל ווען זי זאָל זיך יא וועלען פערהייראטהען.

פ א ס ט אָ ר : וואָס דען ווילסט דו?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : איך וויל זי זאָל ווערען א לעהרע־

רין, ווייל דאן אויב זי בלייבט אונפערהייראט, איז זי פערזאָרגט און ס'איז איהר נישט שווער זיך צו ערנערען. יעדענפאלס נישט שווערער ווי די לעהרערס, וועלכע האָבען פאמיליען און מוזען זיך נאָך פון זייער געהאלט טיילען מיט זיי. און אויב זי פערהייראטעט זיך יא, קען זי אַנווענדען איהרע קענטניסע פאר די ערציהונג פון איהרע אייגענע קינדער. נאָ, זאָג האָב איך נישט רעכט דערינען?

פּ א ס ט אָ ר: געווים האָסטו רעכט. אָבער האָט זי דען ניט ארויסגעצייגט אַ טאַלאנט צו מאָהלען, אז דאס וואָלט געווען אַ פערברעכען געגען די נאטור ווען מען זאָל איהר דאָס אונטערדריקען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין! איך האָב געצייגט דאָס וואָס זי האָט פערזוכט צו מאָהלען צו אַ בעריהמטען מאהלער, און ער האָט געזאָגט, אז דאָס איז נישט מעהר ווי דאָס וואָס אלע מיידלאך לערנען אין שולע. אָבער דאָ איז לעצטען זומער געקומען אַ יונגער בחור'ל אין הויז, וועלכער האָט די זאך נאטירליך בעסער פערשטאַנען און האָט ערקלערט אַז זי האָט אַ וואונדערבארען טאלאנט און אַזוי איז די זאך ענטשיעדען געוואָרען צו גונסטען לאורא'ן.

פּ א ס ט אָ ר: איז ער געווען פערליעבט אין דער מיידעל?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך האלט אז דאָס איז געוואָרען אַפריהער אויסגעמאכט!

פּ א ס ט אָ ר: דאן זאָל דיר גאָט בייִשטעהן, מיין זוהן, ווייל אויב אַזוי זעה איך גאָר קיין הילפע דאריין. דאָס איז זעהר צרה־דיג, און לאורא האָט נאָך מסתמא איהרע אונטערהעלפערס דאָרט (צייגט נאָך לינקס) דאָרטען דערינען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, דאָס פערשטעהט זיך שוין אליין! דאָס גאנצע הויז שטעהט שוין אין פלאמען. און, צווישען אונז גע־רעדט, איז עס גראדע נישט אַזאַ שעהנער קריעג, וועלכער ווערט גע־פיהרט דאָרט פון יענער זייט.

פ א ס ט אָ ר (הויבט זיך אויף): און דענקסט דו אַז איך וויים דאָס ניט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו אויך?

פ א ס ט אָ ר: איך?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער דאָס ערגסטע איז וואָס מיר איז טאקע פאָרגעקומען, ווי בערטהא׳ס שיקזאל ווערט דאָרט בע־שטימט פון האס־פילענדע מאַטיוועז. זיי וואַרפען זיך דאָרטען מיט אַזעלכע ווערטער אַז דער מאַן זאָל זעהן אַז די פרויען טוען דאָס און אַנדערס, אַלעס וואָס זיי ווילען. דאָ זיינען אין קאַמפף מאַן און פרוי, איינער געגען דעם אַנדערען דורכ׳ן גאַנצען טאָג לאַנג.

(אַ פּאוזע טרעט איין. דער פאסטאָר נעהמט זיין הוט און ווענדעט זיך צו געהן).

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו ווילסט שוין געהן? ניין, בלייב נאָך דאָ פאר סאפּער, איך האָב דיר צוואר גאָר קיין בעזאָנדערס נישט אָנצובאָטען, אָבער דאָך בלייב. דו ווייסט דאָך אַז איך ער־ווארט אונזער נייעם דאָקטאָר. האָסט דו איהם שוין געזעהן?

פ א ס ט אָ ר: איך האָב מעהר ניט ווי געוואָרפען אַ בליק אויף איהם פערבייגעהענדיג. ער זעהט אויס צו זיין אַ זעהר אַנ־שטענדיגער מענש.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך בין זעהר צופרידען צו הערען דאָס. דענקסט דו אַז מיר ביידע ווע‌לען קענען ווערען בונד־גע־נאָסען, אַזוי אַז ער זאָל דאָ קענען וואוינען?

פ א ס ט אָ ר: ווער וויים? עס ווענדעט זיך נור אויף וויפיעל ער איז צוגעוועהנט צו פרויענצימער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אַך, ווילסט דו טאקע דאָ ניט בליי־בען?

פ א ס ט אָ ר: ניין, אַ דאנק, מיין ליעבער; איך האָב פער־שפּראָכען אין דער היים צו זיין פאר סאפּער, און מיין אַלטע ווערט אונרוהיג ווען איך קום ניט צו דער צייט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אונרוהיג? אין כעס ווילסטו זאָ־

גען! נא, ווי דו ווילסט, לאָז מיר וועל איך דיר העלפען דעם פּעלץ אַנטון.

פּ א ס ט אָ ר: עס צייגט אויס צו זיין זעהר קאַלט היינט אבענד (נאָך דעם ווי ער האָט איהם געהאָלפען אָנטון זיין פּעלץ) א דאנק! דו מוזט אביסעל מעהר שוינען דיין געזונדהייט, אַדאָלף, דו זעהסט זעהר נערוועז אויס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: זעה איך אויס נערוועז?

פּ א ס ט אָ ר: יא, דו זעהסט ווירקליך נישט אויס צו פיה־לען גוט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: האָט דאָס לאורא דיעזע מיינונג דיר איינגערעדט? מיך האָט זי די גאנצע צוואנציג יאָהר בעהאנדעלט ווי איינער וועלכער האַלט יעדער מינוט ביים שטאַרבען.

פּ א ס ט אָ ר: לאורא? ניין: אָבער דו בעאונרו־היגסט מיך. זעה טו אויף זיך אכטונג. דאָס איז מיין ראטה! אדיע, אַלטער פריינד; אָבער האָסט דו מיט מיר ניט געוואָלט רעדען וועגען דער קאָנפירמאציאָן?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דורכאויס נישט! איך פערזיכער דיר אַז די זאך וועט זיך געהן אין איהר נאטירליכען וועג אזוי ווי ביי אַלע, ווייל איך אַליין האָב נישט די אבזיכט צו זיין אזוינער, פאַר וועמען מען איז זיך מתודה, און אויך ניט קיין מאַרטירער.
— אדיע, גרוס אַלעמען דאָרט.

פּ א ס ט אָ ר: אדיע, מיין ליעבער, גרים לאורא'ן! (אָב דורך די מיטען־טיהר).

פ י ע ר ט ע ס צ ע נ ע.

דער ריטמייסטער. נאכהער לאורא.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (עפענט לינקס זיין שרייב־טיש און זעצט זיך אוועק רעכענען): פיער־און־דרייסיג — ניין־און־צוואנציג, דריי־און־פערציג, זיעבען־און־פערציג, אכט־און־פערציג, זעקס־און־פופציג....

ל א ו ר א (קומט אריין דורך די זייטען טיהר לינקס): וואָלסט דו ניט געוואָלט אזוי גוט זיין און...

ר י ט מ י י ס ט ע ר : נור איין מינוט ! זעקס־און־זעכציג, איין־און־זיביצעג, פיער־און־אכציג, איין־און־ניינציג, צוויי־און־ניינציג, א הונדערט. וואָס איז ?

ל א ו ר א (צוגעהענדיג צו דער רעכטער זייט): שטער איך דיר פיליכט ?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : ניין, דורכאוים נישט. דו ווילסט מסתמא דיין ווירטשאפטס־געלד, הא ?

ל א ו ר א : יא, מיין ווירטשאַפטס־געלד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : לייג דאָרט אוועק די רעכענונגען, און איך וועל זיי דורכזעהן.

ל א ו ר א : די רעכענונגען ?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : יא.

ל א ו ר א : בעדארף איך שוין האלטען רעכענונגען ?

ר י ט מ י י ס ט ע ר : נאַטירליך. די פינאנציעלע לאגע פון אונזער הויז איז אונזיכער, און אין פאל אז מען וועט בעדארפען אויסגלייכען די שולדען מוזען זיין רעכנונגען. אז נישט קען מען בעשטראפט ווערען אלס א נאכלעסיגער שולדען־צאָהלער.

ל א ו ר א : ווען די פינאנציעלע לאגע אין אונער הויז איז שלעכט איז דאָס דאָך נישט מיין שולד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר : דאָס איז גראדע וואָס עס דארף פעסט־געשטעלט ווערען דורך די רעכענונגען.

ל א ו ר א : ווען דער פאַכטער צאָהלט נישט איז דאָס נישט מיין שולד .

ר י ט מ י י ס ט ע ר : ווער האָט מיט אזא ווארימקייט רע־קאָמענדירט דעם פאַכטער, אז נישט דו ? ווארום עמפפעהלסטו אזעלכען — זאָג מיר — אזא לומפען קערל.

ל א ו ר א : און פאר וואָס האָסט דו אויפגענומען דעם לומ־פען קערל.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווייל איהר האָט מיר נישט ערלויבט רוהיג צו עסען, רוהיג צו שלאָפען, רוהיג צו ארבייטען, ביז איהר האָט דעם מאן ניט בעקומען. דו האָסט איהם געוואָלט האָבען דאַ־מיט אז דיין ברודער זאָל פון איהם פּטור ווערען. דיין מאמע האָט איהם געוואָלט, ווייל איך האָב איהם ניט געוואָלט. די גובערנאנטקע האָט איהם געוואָלט, ווייל ער קען גוט לערנען דעם טעסטאמענט. און די אלטע מארגארעטהע — ווייל זי האָט זיין באָבען גע־קענט פון קינדוויז אָן. דערפאר האָב איך איהם אריינגענומען, און ווען איך וואָלט איהם ניט גענומען, וואָלט איך שוין יעצט גע־לעגען אין משוגעים־הויז פערשפארט, אָדער אין דעם פאמיליען־גרוב. אונטערדעסען, דאָ איז דיין ווירטשאפטס־געלד און דאָ איז דיין טאשען־געלד. די רעכענונג קענסט דו מיר שפּעטער געבען.

ל א ו ר א (פערנייגט זיך): אַ דאנק פיעל מאָל! פיהרסט דו אויך אַ רעכענונג פון דעם וואָס דו גיסט אויס אויסער ווירט־שאפטס־געלד?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס געהט דיך נישט אָן.

ל א ו ר א: ניין, יעדענפאלס געהט עס מיך אזוי ווינציג אָן ווי די ערציהונג פון מיין קינד. האָבען דאָ מיינע העררען נאָך דער גאנצער אבענדער בעראטונג זייער בעשלוס געפאסט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך האָב שוין מיין בעשלוס אָבגע־מאכט נאָך פריער, און דארום איז פאר מיר געבליבען איהם מיט־צוטהיילען דעם איינציגען פערזענליכען פאמיליען פריינד וואָס איך און מיין פאמיליע האָב. בערטהא וועט ארויספאָהרען אין שטאָדט, דאָרט קווארטירען און אין פיערצעהן טעג ארום זאָל זי אָברייזען.

ל א ו ר א: ביי וועמען וועט זי דאָרט אין פענסיאָן געגעבען ווערען — אויב איך מעג פרעגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ביי אידיטאר זופבערג.

ל א ו ר א: ביי דעם פריידענקער?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאס געזעץ זאָגט, אַז דאָס קינד בעדאַרף ערצויגען ווערען אין פאטערס אנשויאונגען.

ל א ו ר א: און די מוטער האָט אין דער פראַגע גאָר נישט צו זאָגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דורכאוים נישט! זי האָט איהר ערשט געבוירענעם פערקויפט דורך געזעץ, און פון איהרע רעכטע דערויף זיך אָבגעזאָגט, און דערפאַר, אַז דער מאַן נעמט איהר איבער, בעדאַרף ער זאָרגען פאַר איהר און פאַר איהר קינד.

ל א ו ר א: אַלזאָ, דאָס הייסט, זי האָט נישט קיין רעכט איבער איהר קינד?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, קיין שום רעכט נישט! האָט מען איינמאָל די וואַארע פערקויפט, קען מען שוין די וואַארע נישט צוריק קריגען און עס האַלטען מיט'ן געלד.

ל א ו ר א: אָבער ווען דער פאָטער און מוטער,ביידע צוזאַמען, וועלען בעשליסען דאריבער?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווי קען דאָס זיין? איך וויל אַז זי זאָל אין שטאָדט וואוינען, דו ווילסט אַז זי זאָל בלייבען דאָ, די אריטהמעטישע ענדע וועט זיין, אַז זי וועט בלייבען אין מיטען וועג אויף דער אייזענבאַהן סטאַנציע צווישען דער שטאָדט און דער היים. דו זעהסט, דאָס איז אַ קניפּעל וואָס קען נישט ערלייזט ווערען.

ל א ו ר א: דאַן מוז עס צוריסען ווערען! וואָס האָט נאָך דאָ געטהון?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאס איז אַן אמט געהיימנים!

ל א ו ר א: וועלכעס די גאַנצע קיך וויים.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: גוט, אויב אַזוי ווייסט דו דאָך שוין.

ל א ו ר א: יאָ, איך וויים עס אויך.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: און האָסט דו שוין דיין אורטהייל פאַרטיג דאריבער?

ל א ו ר א: מיין אורטהייל איז דער גענויע אורטהייל.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אין די גענויעצע שטעהט נישט גע־שריבען ווער ס׳איז דער פּאָטער פון דעם קינד.

ל א ו ר א: ניין, אָבער דאָס קען מען דאָך, געוועהנליך, וויסען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: קלוגע לייטע בעהויפּטען, אז דאָס קען מען קיין מאָל ניט וויסען.

ל א ו ר א: דאס איז דאָך מערקווירדיג; קען מען דען ניט וויסען ווער דער פּאָטער פון א קינד איז?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מען בעהויפּטעט, אז ניין!

ל א ו ר א: דאָס איז מערקווירדיג. אויב אזוי, ווי זשע קען דער פּאָטער אזא רעכט איבער דער פרוי׳ס קינד האָבען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דער פּאָטער האָט עס נאָר אין דעם פאַל ווען ער נעמט איבער די פערפליכטונגען, אָדער ער לעגט אויף זיך ארויף פליכטען, און אויסער דעם, אין פערהייראַטען לעבען הערשט גאָר קיין צווייפעל איבער די פּאָטערשאַפט.

ל א ו ר א: עס הערשט גאָר קיין צווייפעל דאַריבער?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין; איך האָף אז ניין!

ל א ו ר א: נו, און ווען די פרוי איז געוועזען אונטריי?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס איז דאָ נישט דער פאַל! האָסט דו נאָך עטוואָס אנדערש צו פרעגען?

ל א ו ר א: ניין!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאן געה איך ארויף אין מיין צימער און איך בעט דיך צו זיין אזוי גוט און מיר צו־וויסען טוען, ווען דער דאָקטאָר וועט קומען. (ער פערשליסט דעם שרייב־טיש און הויבט זיך אויף.)

ל א ו ר א: גוט, איך וועל עס טהון.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (געהט צו דער טאַפּעטען־טהיר רעכטס): אזוי גיך ווי ער וועט קומען, ווייל איך וויל זיך נישט האַלטען אונ־

העפליך געגען איהם, דו פערשטעהסט! (אב דורך די טאפעטען־טהיר רעכטעס.)

לאורא: איך פערשטעה.

פינפטע סצענע.

לאורא (אליין, בעטראכט דאס געלד, וועלכעס זי האלט אין האנד).

דער שוויעגערמוטער'ס שטימע: (פון אינ'ווייניג): לאורא!

לאורא: יא, מוטער!

דער שוויעגערמוטער'ס שטימע: איז מיין טהע שוין פארטיג?

לאורא (נעבען דער טהיר פון די אינערע צימערען): יא, זאפארט!

הענריך (עפענט די מיטעל טהיר און מעלדעט): דאקטאר אסטערמארק!

דר. אסטערמארק (ארייננטרעטענדיג): גנעדיגע פרוי.

לאורא (געהט איהם ענטקעגען און רייכט איהם די האנד): איהר זענט ווילקאמען, הערר דאקטאר! הערצליך ווילקאמען! מיין מאן איז ארויסגעגאנגען, אבער ער קומט באלד צוריק.

דר. אסטערמארק: איך בעט אייך אום ענטשולדיגונג וואס איך בין אזוי שפעט געקומען, אבער איך האב זיך ניט געקענט העלפען. איך האב געהאט צו מאכען א סך קראנקען־בעזוכס.

לאורא: ביטע, זייט אזוי גוט, זעצט זיך!

דר. אסטערמארק: א דאנק, גנעדיגע פרוי.

לאורא: יא, אין געוויסע צייטען זיינען דא פאראנען פיעלע קראנקע אין דעם געגענד. איך האף אבער אז איהר וועט זיך דא בעזעצען. פאר אונז, איינזאמע לאנד־מענשען, איז זעהר וויכטיג

צו געפינען א דאָקטאָר, וועלכער אינטערעסירט זיך פאַר זיינע קליענטען. און פון אייך, הערר דאָקטאָר, האָב איך אזוי פיעל געהערט דאָס איך האָף, אז די גליקליכסטע פריינדשאַפט וועט צווישען אונז הערשען.

ד ר. אַ ס ט ע ר מ א ר ק: איהר זיינט זעהר פריינדליך, גנעדיגע פרוי, אָבער איך וויל האָפען, אז מיינע וויזיטען צו אייך וועלען נישט צו־אָפט נויטווענדיג זיין. אייער פאַמיליע, האָף איך, איז אין אַלגעמיין געזונד...

ל א ו ר א: יא, שטאַרקע קראַנקהייטען האָבען מיר נישט געהאַט, א דאַנק גאָט, אָבער דאָך איז נישט אַלעס ווי עס וואָלט בעדאַרפט צו זיין.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: ניין?

ל א ו ר א: גאָט ווייס, ס'איז נישט אַלעס ווי מיר וואָלטען געוואונשען ס'זאָל זיין.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אַה, איהר דערשרעקט מיך!

ל א ו ר א: ס'זיינען פאַראַן פערהעלטניסע אין א פאַמיליע, וועלכע מוזען דורך די עהרע און דאָס געוויסען פערבאָרגען ווערען פאַר דער גאַנצער וועלט...

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אויסער פאַר'ן דאקטאָר.

ל א ו ר א: יא; און דארום איז עס מיין שמערצליכע פפליכט אייך אין ערשטען בליק די גאַנצע וואהרהייט צו דערצעהלען.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: קענען מיר פיליייכט די אונטעררעדונג אָבלייגען, ביז איך וועל האָבען די עהרע צו זיין פאַרגעשטעלט פאַר'ן הערר ריטמייסטער?

ל א ו ר א: ניין; איהר מוזט מיך אויסהערען, איידער איהר זעהט איהם.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: עס האַנדעלט זיך, אַלזאָ, פון איהם.

ל א ו ר א: יא, פון איהם, מיין ארעמען, געליעבטען מאַן!

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: איהר מאַכט מיך אונרוהיג, גנעדיגע פרוי, און איהר קענט מיר גלויבען, אַז אייער אונגליק פערשאַפט מיר פיעל שמערצען.

ל א ו ר א (נעמט אַרויס איהר טאַשען־טיכעל): מיין מאַן'ס פערשטאַנד איז געריהרט. נו, יעצט ווייסט איהר אַלעס, און איהר מוזט אורטהיילען פאר אייך אַליין ווען איהר וועט איהם זעהן.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: וואָס זאָגט איהר? קען דאס מעגליך זיין! איך האָב דעם הערר ריטמייסטער'ס טרעפליכע אָב־האַנדלונגען איבער מינעראַלאָגיע מיט בעוואונדערונג געלעזען, און האָב אימער אין זיי אַ שטאַרקען, קלאָהרען פערשטאַנד גע־פונען.

ל א ו ר א: ווירקליך? עס וואָלט מיך פרעהען ווען מיר, די גאַנצע פאַמיליע, וואָלטען זיך איבערצייגט, אַז מיר האָבען גע־האַט אַ טעות.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אָבער, נאַטירליך, ס'קען זיין, אַז זיין פערשטאַנד זאָל זיין געשטערט אויף אַן אַנדער אופן. ביטע, דערצעהלט, לאָזט מיך הערען.

ל א ו ר א: דאָס איז אויך, וואָס מיר שרעקען זיך. איהר זעהט, ער האָט צומאָהל די מעהרסטע אויסעראָרדענטליכע אי־דעען, וועלכע, נאַטירליך, פאר זיך אַלס געלערנטער מאַן וואָלט ער זיי זיך געמעגט האָבען ווען דאָס וואָלט נאָר נישט אונטערגעגראַ־בען דעם פונדאַמענט פון דעם גאַנצען הויז. אַזוי האָט ער, צום ביישפיעל, אַ ליידענשאַפט אַלעס צו קויפען.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: דאס איז ערנסט; אָבער וואָס קויפט ער דען?

ל א ו ר א: גאַנצע קאַסטענס ביכער, וועלכע ער לעזט קיין מאָל ניט.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: נו, ווען אַ געלערנטער קויפט ביכער איז דאָס נאָך נישט אַזוי געפערליך.

ל א ו ר א: איהר גלויבט נישט וואָס איך זאָג?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: יאָ, גנעדיגע פרוי, איך בין איבערצייגט, אַז איהר גלויבט דאָס וואָס איהר זאָגט.

ל א ו ר א: אָבער איז עס דען מעגליך, אַז ער זאָל קענען אין אַ מיקראָסקאָפּ זעהן וואָס אויף אַנ'אַנדער פּלאַנעט געשעהט?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: זאָגט ער, אַז ער קען דאָס?

ל א ו ר א: יאָ, ער זאָגט דאָס.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אין אַ מיקראָסקאָפּ?

ל א ו ר א: יאָ, אין אַ מיקראָסקאָפּ.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: ווען אַלעס איז אַזוי, איז עס זעהר ערנסט.

ל א ו ר א: צי עס איז אַזוי? אַלזאָ, האָט איהר נישט קיין פערטרויען צו מיר, הערר דאָקטאָר, און איך זיץ דאָ און דערצעהל אייך אַלע סעקרעטען פון מיין פאַמיליע...

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: ווירקליך, מאַדאַם, אייער פער־טרויען זיך אין מיר עהרט מיך, אָבער אַלס אַ דאָקטאָר מוז איך ערשט אַליין אונטערזוכען, אַליין זעהן, איידער איך אורטהייל. האָט דער הערר ריטמייסטער אַמאָל געצייגט צייכענס פון פּלוצלונ־גען כעס, אָדער נישט־פעסטקייט אין זיין ווילען?

ל א ו ר א: צי ער האָט דאָס? מיר זיינען צוואַנציג יאָהר פערהייראַט און ער האָט נאָך נישט געפאַסט קיין איין בעשלוס, וועלכען ער זאָל באַלד ווידער ניט ענדערן.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: איז ער האַרטנעקיג?

ל א ו ר א: ער מוז אימער זיין ווילען דורכפיהרען. און ווען ער פיהרט דאָס דורך גיט ער איהם אויף און בעט מיך צו ענטשיידען.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: דאָס איז זעהר ערנסט און עס פאָדערט אַ גאַנץ גענויע בעטראַכטונג. דער „ווילען“, זעהט איהר, מאַדאַם, איז די הויפּט ספּרינגזשינע פונ'ם פערשטאַנד. און ווען זי ווערט אַביסעל נור געשעדיגט ווערט דער גאַנצער פער־שטאַנד צוזאַמענגעפאַלען.

ל א ו ר א: און גאָט ווייס, אַז איך האָב זיך געמוזט לער־נען דורך די גאַנצע צוואַנציג יאָהר זיינע ווינשע צו באַגעגענען. אָה, ווען איהר זאָלט נאָר וויסען וואָס פאַר אַ לעבען איך האָב געהאַט דורכצוקעמפּפען — ווען איהר זאָלט נאָר וויסען?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אייער אונגליק, גנעדיגע פרוי, ריהרט טיעף מיין הארץ און איך פערשפּרעך אייך צו פערזוכען טהון אַלעס וואָס איך וועל נאָר קענען. איך בעדויער אייך פון גאַנצען הארצען און בעט אייך אונבאַדינגט זיך אויף מיר צו פאַר־לאָזען. אָבער נאָך דעם וואָס איהר האָט מיר אַלעס דערצעהלט, וואָלט איך געוואָלט בעטען צו פערמיידען יעדען געדאַנק וואָס קען מאַכען אַ שטאַרקען איינדרוק אויפ'ן קראַנקען, ווייל אין שוואַכע געהירען קען זיך דאס שנעל ענטוויקלען אָדער לייכט פיהרען צו מאַנאַמאַניען אָדער צו „פיקסע אידעען". איהר פערשטעהט מיך דאָך?

ל א ו ר א: איהר מיינט, אויסווייכען איהם צו געבען אַן אהנונג דערפון?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: גאַנץ געוויס, ווייל אַ קראַנקען קען מען אַלעס איינרייידען, דאדורך וואָס ער נעמט אַלעס אויף

ל א ו ר א:ווירקליך, יעצט בעגרייף איך! יא — יא. (עס הערט זיך קלינגען פון אינוועניג. זיי הויבען זיך אויף). ענטשול־דיגט מיר, מיין מוטער האָט מיר עטוואָס צו זאָגען. איין מאָמענט בלויז — אה, דאָ איז אויך אַדאָלף (זי געהט אָב נאָך די טהיר לינקס).

ז ע ק ס ט ע ס צ ע נ ע.

דער דאקטאר; דער ריטמייסטער קומט אריין דורך די טאַפּעטען טער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָה, איהר זענט שוין דאָ, הערר דאָק־טאָר! איהר זיינט הערצליך ווילקאָמען ביי אונז!

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: עס איז פאר מיר העכסט אינ־

טערעסאַנט צו מאַכען די בעקאַנטשאַפט מיט אזא בעריהמטען גע־לערנטען מענשען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איהר זיינט זעהר גוט. איהר זעהט, מיין דיענסט ערלויבט מיר נישט קיין צו טיפע פאָרשונגען צו מאַכען. אָבער דאָך גלויב איך צו האָבען אַ שפּור פון אַ גרויסער ענטדעקונג.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אזוי!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איהר זעהט, כ׳האָב אונטערגעלעגט מע־טעאָר־שטיינער אונטער אַ ספּעקטראַל פערנאַנדערנעמונג און האָב ד׳רינען געפונען קוילען, שפּורען פון אָרגאַנישעם לעבען! וואָס זאָגט איהר דערצו?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: קענט איהר דאָס אין אַ מיקראָ־סקאָפּ זעהן?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, צום טייפעל! אין ספּעק־טראָסקאָפּ!

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אַה, אין ספּעקטראָסקאָפּ, ענט־שולדיגט; נו, אויב אזוי וועט איהר אונז שוין באַלד קענען זאָ־גען וואָס עס געשעהט אויפ׳ן יופּיטער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: נישט וואָל דאָרט געשעהט, זאָנ־דערן וואָס דאָרט געשעהן איז. ווען דער טייפלישער בוכהענדלער וואָלט מיר נאָר געשיקט די ביכער וואָס איך בעדאַרף האָבען. אָבער ווי מיר דוכט זיך האָבען זיך אַלע בוכהענדלער פון דער גאַנצער וועלט געגען מיר פעראייניגט. שטעלט זיך נור פאָר, שוין צייט צוויי מאָנאַטען אַז איך האָב נישט ערהאַלטען איין וואָרט אַלס ענטפער אויף מיינע אַנפראַגען וואָס איך האָב געמאַכט, קיין בריעף נישט, און נישט קיין טעלעגראַמע אַז זיי זיינען דאָרטען אויסגעשטאָרבען. און איך פיהל, אַז איך וועל משוגע ווערען דערפון, און קען נישט וויסען וואָס דאָס מיינט.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אָך, דאָס זיינען אַזוינע נאָכ־

לעסיגע געשעפטס־לייט, איהר בעדארפט אייך וועגען דעם נישט זארגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, אבער צום טייפעל, איז דאס וואס איך קען מיינע אבהאנדלונגען נישט פארטיג מאכען צו דער צייט און איך וויים, אז אין בערלין בעשעפטיגט מען זיך שוין אויך מיט דערזעלבער זאך. אבער דאס איז נישט דאס, וואס מיר דארפען צו רעדען... ווי געהט עס עפעס מיט אייך? ווען איהר ווילט פערבלייבען דא וואוינען, געפינט זיך פאר אייך דא אין הויז א ציממער וואס שטעהט לעער. אדער ווינשט איהר בעסער צו בלייבען אין אייער אלטער דאקטאר וואהנונג?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: גענצליך ווי איהר ווינשט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, ווי איהר ווילט; וואס דענקט איהר?

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: דאס מוז בעשטימען דער הערר ריטמייסטער.

ד ע ר ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, איך בעשטים גאר נישט. איהר מוזט אליין זאגען ווי איהר ווילט. איך האב דערינגען קיין ווילען דורכאויס נישט.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: ניין, אבער איך קען דאך נישט בעשטימען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אום גאטעס ווילען, ענטפערט, הערר דאקטאר, זאגט ווי איהר ווילט עס האבען. איך האב אין דיעזער זאך קיין ווילען, קיין מיינונג, קיין וואונש. זיינט איהר דען אזא שלאפמיצעל דאס איהר ווייסט ניט וואס איהר ווילט? ענטפערט, אדער איך ווער בייז.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: ווען ס'האט זיך שוין אזוי געמאכט, וועל איך שוין ליעבערשט וואוינען דא.

ריטמייסטער: גוט, א דאנק אייך!.. אה... ענטשולדיגט מיר, הערר דאקטאר, אבער עס איז נישטא קיין שום

זאָך וואָס ערגערט מיך אַזוי, ווי ווען איינער זאָגט, אַז ער איז גלייכגילטיג. (עס קלינגט).

זיעבעטע סצענע.

די פאָריגע. די אַם קומט דורך די מיטען טהיר.

ריטמייסטער: אַך, דו ביזט עס, מארגארעטאַ, זאָג, מיין טהייערע, ווייסט דו נישט אויב דעם הערר דאָקטאָר׳ס צימער איז שוין אין אָרדנונג?

די אַם: יא, הערר ריטמייסטער, עס איז אין אָרדנונג!

ריטמייסטער: נו, דאן וועל איך אייך לענגער נישט אויפהאַלטען, הערר דאָקטאָר, איהר מוזט זיין מיעד. לעבט וואָהל, און איהר זענט ווילקאָמען צו יעדער צייט; מיר וועלען זיך זעהן איבערמאָרגען.

דר. אסטערמארק: גוטע נאַכט, הערר ריטמייסטער!

ריטמייסטער: איך דענק, אַז מיין פרוי האָט אייך שוין געמוזט איינינגערמאסען דערצעהלען אונזערע אומשטענדען, אַזוי אַז איהר קענט שוין וויסען ווי עס שטעהט דאָ מיט׳ן געגענד.

דר. אסטערמארק: אייער פרוי איז געוועזען אַזוי גוט מיר איבער מאַנכע זאַכען מיטצוטהיילען, וועלכע זיינען נויטיג פאַר אַ פרעמדען צו וויסען. גוטע נאַכט, הערר ריטמייסטער (אב).

אכטע סצענע.

די אַם און דער ריטמייסטער.

ריטמייסטער: וואָס פערלאַנגסט דו, מיין טהייערע! איז עטוואָס נישט אין אָרדנונג?

די אַם: וואָלט איהר מיך געוואָלט פיללייכט אַביסעל אויסהערען, טהייערער אַדאָלף?

ריטמייסטער: יא, אַלטע מארגארעטאַ, דו קענסט רעדען. דו ביזט די איינציגע צו וועמען איך קען זיך צוהערען און נישט בייז ווערען.

די אם: יעצט הערט אוים! דענקט איהר נישט, הערר אדאָלף, אז איהר וואָלט געקענט אויף אירגענד אַן אופן זיך אויס־גלייכען מיט אייער פרוי און זיך אייניגען וועגען דער געשיכטע מיט'ן קינד. דענקט נאָר, זי איז דאָך א מאַמע!

ריטמייסטער: דענק נאָר, מאַרגארעטאַ, איך בין דאָך א פאָטער!

די אמע: נאַ, נאַ, א פאָטער האָט נאָך עטוואָס אַנדערש ווי זיין קינד, אָבער א מוטער האָט גאָרנישט א חוץ איהר קינד.

ריטמייסטער: דו האָסט רעכט, אַלטע, זי האָט נאָר איין לאַסט, איך, אָבער, האָב דריי. און איהר לאַסט טראָג איך נאָך אויך. דענקסט דו נישט, אַז איך וואָלט געקענט ערגרייכען א פיעל גרעסערע שטעלונג אין דער וועלט, ווי איין אַלטער סאָלדאַט צו זיין, ווען איך וואָלט נישט געהאַט איהר און דאָס קינד?

די אמע: יא, אָבער דערפון וויל איך יעצט נישט רעדען.

ריטמייסטער: יא, דאָס גלויב איך דיר געוויס, ווייל דו ווילסט איך זאָל פאַר דיר מודה זיין, אַז איך בין אונגערעכט.

די אמע: גלויבט איהר נישט, הערר אַדאָלף, אַז איך בין נור אויסען אייער טובה?

ריטמייסטער: נאַ, מיין טהייערע, איך גלויב דאָס. אָבער דו ווייסט נישט וואָס ס'פעהלט מיר. דו זעהסט, עס איז ניט גענוג פאַר מיר וואָס איך האָב דאָס קינד דאָס לעבען געגעבען, איך וויל איהם אויך מיין זעעלע געבען.

די אמע: דאָס פערשטעה איך נישט. אָבער טראַץ דעם, דוכט זיך מיר פאָרט, אַז מען קען זיך אייניגען.

ריטמייסטער: דו ביזט נישט מיין פריינדין, מאַר־גאַרעטאַ!

די אמע: איך? אַך, גאָט! ווי קען דאָס גאָר הערר אַדאָלף זאָגען. גלויבט איהר דאָס, אַז איך קען פאַרגעסען אַז איהר זענט מיין קינד געוועזען ווען איהר זענט געוועזען קליין.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: נײן, מײן טהײערע! קען איך דען דאָס פערגעסען? דו ביזט דאָך געװעזען װי אַ מוטער צו מיר, און האָסט אימער געהאַלטען מיט מיר אין דער צײט װען אַלע זײנען געװעזען געגען מיר, און יעצט, װען ס'הט זיך געמאַכט אַזאַ געשיכטע לאָזט מיך אין דער קלעם און דו געהסט איבער צום שונא.

ד י א מ ע: צום שונא!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, צום שונא! דו װײסט גאַנץ גוט, װי אַלעס שטעהט דאָ אין הויז, דו האָסט געזעהן אַלעס פון אָנ־פאַנג ביז צו ענד.

ד י א מ ע: איך האָב גענוג געזעהן! אָבער, מײן גאָט, װאָרום זאָלען זיך צװײ מענשען קװעלען צום טויט? צװײ מענשען װעלכע זײנען אַנדערװײזע אַזוי גוט און װינשען אַלעמען גליקזע־ליגקײט. די װירטהין איז קײן מאָל ניט אַזוי צו מיר אָדער צו אַנדערע...

ר י ט מ י י ס ט ע ר: נור געגען מיר. איך װײס דאָס גאַנץ גוט. אָבער הער װאָס איך זאָג דיר, מאַרגאַרעטאַ, װען דו פערלאָזט מיך יעצט בעגעהסט דו אַ גרױסע זינד, װײל זײ האָבען יעצט אָנגעפאַנגען שרעקליך צו גראָבען אונטער מיר. און דער דאָקטאָר איז אויך נישט מײן פרײנד.

ד י א מ ע: אַך, הערר אַדאָלף, איהר דענקט נאָר פון אַלע־מען שלעכטס. אָבער איהר זעהט, דאָס איז דערפאַר װײל איהר האָט נישט דעם אמת'דיגען גלױבען. דאָס איז דערפאַר, דאָס איז דערפאַר.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער דו און די באַפּטיסטען, איהר האָט דעם אײנציגען װאַהרען גלױבען געפונען. דו ביזט גליקליך!

ד י א מ ע: יעדענפאַלס, איך בין נישט אַזוי אונגליקליך װי איהר! בויגט אַביסעל אײער שטאָלץ האַרץ און איהר װעט זעהן דאָס גאָט װעט אײך מאַכען גליקליך און איהר װעט ליעבען דעם צװײטען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ס'איז מערקווירדיג, אזוי ווי דו הויבסט נור אָן צו רעדען פון גאָט און ליעבע, ווערט דיין שטימע אזוי הארט, און דיינע אויגען פיללען זיך אָן פול מיט האַס. ניין, מארגאַרעטא, דו האָסט זיכער נישט דעם ריכטיגען גלויבען.

ד י א מ ע: יאָ, האלט זיך נאָר שטאָלץ, פעסט ביי אייערע לעהרע אָבער זי קאָן אייך גאָר נישט העלפען ווען עס קומט צו עטוואָס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווי הויכמוטהיג דו רעדסט, געבויגע־נעם הארץ! איך וויים גאַנץ גוט, אז אזוינע חיות העלפט קיין לערנען נישט.

ד י א מ ע: איהר מעגט זיך שעהמען! אָבער טראָץ אלע־מען האלט דאָך די אלטע מארגאַרעטא מיט איהר גרויסען, גרויסען זוהן, און ער וועט נאָך צוריק קומען, ווי א קינד וועלכעס פאלט אריין אין א פערלעגענהייט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מארגאַרעטא, זיי מיר מוחל, אָבער גלויב מיר דו ביזט די איינציגע דאָ אין הויז וואָס ווינשט מיר גוטעס. העלף מיר ווייל איך פיהל, אז דאָ וועט עטוואָס פּאַסירען. וואָס עס וועט געשעהן וויים איך נישט, נאָר עטוואָס שלעכטס קומט. (עס הערט זיך בערטהאַ'ס געשריי פון אינ'ווייניג). וואָס איז דאָס? ווער שרייט דאָס?

נ י י נ ט ע ס צ ע נ ע.

דער ריטמייסטער; בערטהאַ פון דעם נעבען־צימער לינקס.

ד י א מ ע (ערוויימערט זיך לאַנגזאַם און אונבאמערקט ארוים דורך לינקס).

ב ע ר ט ה א: פּאַפּאַ, פּאַפּאַ, העלף מיר, רעטע מיך!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס איז, מיין געליעבטעס קינד? רייד!

ב ע ר ט ה א: העלף מיר! איך גלויב, אז זי וויל מיר עט־וואָס בייזעס אנטהון!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווער וויל דיר עפּעס בייזעס אָנ־טהון? זאָג! רייד!

ב ע ר ט ה א: די באבע. אָבער עס איז געווען מיין שולד, איך האָב זי אָבגענאַרט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דערצעהל.

ב ע ר ט ה א: אָבער דו זאָלסט עס איהר נישט דערצעהלען. הערסט דו? זאָג עס מיר צו.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: נו, לאָמיך שוין הערען וואָס.

ב ע ר ט ה א: אין די אבענדען דרעהט זי שטענדיג אריין דעם לאָמפּ, דאַן מאַכט זי מיר צו זיצען ביים טיש מיט א פעדער אין האנד איבער א בלאַט פּאַפּיער און דאַן זאָגט זי, אַז גייסטער וועלען שרייבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס! און דערפון האָסט דו מיר גאָרנישט דערצעהלט!

ב ע ר ט ה א: פערצייה מיר, אָבער איך האָב נישט גע־טאָהרט ווייל די באבע האָט געזאָגט, אַז די גייסטער נעמען נקמה ווען מען רעדט איבער זיי. און דאַן פאַנגט די פעדער אָן צו שריי־בען, אָבער איך ווייס נישט צי איך שרייב דאָס. און אמאָל געהט דאָס גאַנץ גוט, און אמאָל אָבער געהט דאָס גאָר נישט. וועו איך בין מיעד געהט עס גאָר נישט. אָבער זי וויל פון קיין זאַך נישט וויסען און צווינגט מיך דאָס צו טהון. היינט בייגאַכט האָב איך געדענקט, אַז איך שרייב גוט, אָבער די באבע האָט געזאָגט, אַז דאָס אַלעס איז פון „סטאַנגנגעליום" און אַז איך האָב זי אָבגענאַרט און דאַן איז זי געוואָרען שרעקליך בייז.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: גלויבסט דו, אַז ס'זיינען פאַרהאַן גייסטער?

ב ע ר ט ה א: איך ווייס נישט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער איך ווייס, אַז ס'זיינען נישט דאָ.

ב ע ר ט ה א: אָבער די באבע זאגט, אַז דו, פּאַפּאַ, פאַר־

שטעהסט עס נישט, און אז דו גיסט זיך אָפּ נור מיט שלעכטע זאַכען מיט וועלכע דו בעהויפּטעסט, אז דו קענסט דורכזועהן אנדע־רע פּלאַנעטען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: זאָגט זי דאָס! זאָגט זי דאָס! און וואָס זאָגט זי נאָך?

ב ע ר ט ה א: זי זאָגט, אז קיין נסים קאָנסט דו נישט צייגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס האָב איך אויך קיינמאָל נישט בעהויפּטעט. דו ווייסט וואָס מעטעארשטיינער זיינען? — דאָס זיינען שטיינער וואָס פאַלען אראָב פון אנדערע הימלישע קער־פּערס. זיי קען איך אונטערזוכען און זאָגען אויב זיי ענטהאַלטען דעם זעלבען שטאָף וואָס אונזער ערד. דאָס איז אַלעס וואָס איך קען.

ב ע ר ט ה א: אבער די באבע זאָגט, אז עס זיינען דאָ זא־כען וועלכע זי קען זעהן, דו אָבער קענסט זיי נישט זעהן.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: זעהסטו, דאָס זאָגט זי א ליגען!

ב ע ר ט ה א: די באבע זאָגט קיין ליגענס נישט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווארום נישט?

ב ע ר ט ה א: ווייל דאן זאָגט אויך ליגען די מאַמע.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ה'ם.

ב ע ר ט ה א: און ווען דו זאָגסט אז די מאַמע זאָגט א לי־גען, וועל איך דיר שוין קיין מאָל ניט גלויבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס האָב איך ניט געזאָגט. און דארום דארפסט דו מיר גלויבען ווען איך זאָג דיר, אז אום דו זאָלסט קאָנען האָבען א גליקליכע צוקונפט דארפסט דו פערלאָזען דאָס הויז. ווילסט דו דאָס? ווילסט דו פאָהרען אין שטאָדט לער־נען ניצליכעס?

ב ע ר ט ה א: אה, יא, איך וואָלט זעהר ליעב געהאַט צו זיין אין שטאָדט. אוועק פון דאַנען ווי עס זאָל נישט זיין! ווען איך וואָלט דיך נאָר קענען אמאָל, ניין, גאַנץ אָפט זעהן. אך, דאָרט אינ'ווייניג איז אזוי טרויריג און פינסטער, אקוראַט ווי אין א

ווינטער נאכט. אָבער אזוי ווי דו קומסט נאָר, פּאָטער, ווערט ווי אין אַ פריהלינג מאָרגען ווען מען נעמט אראָפּ די דאָפּעלפענסטער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מיין געליעבטעס קינד, מיין טהייערעס קינד!

ב ע ר ט ה אַ: אָבער, פּאפּא, דו מוזט גוט זיין צו דער מאמען, דו הערסט, זי וויינט זעהר אָפּט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ה'ם!.. דאן וועסט דו געהן אין שטאָדט?

ב ע ר ט ה אַ: יא, יא.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער, צום ביישפּיעל, ווען די מאַמע זאָל דיך נישט לאָזען געהן?

ב ע ר ט ה אַ: אָבער דאָס מוז זי ווע‏לען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער ווען זי זאָל ניט ווע‏לען?

ב ע ר ט ה אַ: נו, דאן וויים איך נישט וואָס עס וועט זיין. אָבער זי וועט דאָס מוזען ווע‏לען! זי וועט דאָס מוזען ווע‏לען!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווילסט דו זי בעטען?

ב ע ר ט ה אַ: דו דארפסט איהר בעטען ווייל מיך הערט זי נישט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ה'ם!.. נו, ווען איך וויל דאָס, דו ווילסט דאָס, און אז זי וועט נישט ווע‏לען, וואָס וועט דאן זיין?

ב ע ר ט ה אַ: אך! דאן וועט ווידער ווערען אַ קריעג. פאר וואָס קאָנט איהר ביידע נישט...

צ ע ה נ ט ע ס צ ע נ ע

די פאָריגע. לאורא קומט פון לינקס.

ל א ו ר א: אך, אזוי, בערטהא איז דא. נו, דאן פילייכט ווע‏לען מיר קענען הערען איהרע אייגענע מיינונגען, ווען איהר אייגענע אנגעלעגענהייט דארף ענטשיעדען ווערען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס קינד קען קוים אַ ריכטיגע בעגרינדעטע מיינונג האָבען ווי דאָס לעבען פון אַ יונגע מיידעל

דאַרף זיין. מיר דערפאַר קענען דאָס גאַנץ לייכט בעאורטהיילען און ענטשיידען, ווייל מיר האָבען געזעהן אַ היבשע צאָהל מייד־לעך ווי זייער לעבען האָט זיך ענטוויקעלט.

ל א ו ר א: אָבער מיר האָבען פערשיעדענע מיינונגען; בערטהאַ מוז דאָס אַליין ענטשיידען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, איך קען נישט דולדען קיין גוואַלדיגען אַנגריף אויף מיין רעכט, נישט פון קיין פרויען און נישט פון קיין קינדער. בערטהאַ, לאָז אונז אַליין.

ב ע ר ט ה אַ (געהט אב לינקס).

ל א ו ר א: דיך שהעקט איהר ענטשיידונג, ווייל דו דענקסט אַז זי קען אויספאַלען צו גונסטען מיר.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך ווייס אַליין אַז זי וויל אַרויס פון דעם הויז, אָבער איך ווייס אויך אַז דו האָסט די מאַכט איהר ווילען און וואונש צו ענדערען.

ל א ו ר א: אה.... בין איך אַזוי מעכטיג?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, דו האָסט אַ טייפלישע מאַכט אויסצופיהרען וואָס דו ווילסט; אָבער דאָס האָבען נור אימער די יעניגע, וועלכע פערמאָגען אין זיך נישט קיין ברעקעל רעספעקט, ווי, צום ביישפיעל, האָסט דו געמאַכט, אַז דר. נאָרדלינג זאָל אַוועק און דעם נייעם אַריינגענומען?

ל א ו ר א: יא, אָבער ווי האָב איך דאָס געטהון?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו האָסט דעם ערשטען אַזוי לאַנג געערגערט און צרות אָנגעטהון ביז ער איז אַוועק און האָסט גע־מאַכט דיין ברודער צוזאַמען צו שלעפען שטימען פאַר'ן צווייטען.

ל א ו ר א: יא, דאָס איז צוגעגאַנגען פּראָסט און אמת'דיג געזעצליך — הייסט דאָס בערטהאַ וועט פערלאָזען די היים?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, אין פיערצעהן טאָג אַרום!

ל א ו ר א: איז דאָס דיין פעסטער בעשלוס?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא!

ל א ו ר א: דאַן מוז איך פערזוכען דאָס צו פאַרהיטען!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס קענסט דו נישט.

ל א ו ר א: דענקסט דו ווירקליך, אַז איך אַלס אַ מאַמע וועל זי לאָזען צווישען שלעכטע מענשען. מענשען, וועלכע וועלען איהר לערנען אַז אַלץ וואָס איהר מוטער האָט זי געלערנט איז נאַרישקייטען אַזוי, אַז זי זאָל שפּעטער איהר גאַנץ לעבען מיך פאַראַכטען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דענקסט דו אַז אַ פאָטער וועט ערלויבען, אַז אונוויסענדע, אונגעבילדעטע פּרוויענציעלע זאָלען זיין טאָכטער לערנען, אַז איהר פאָטער איז אַ שאַרלאַטאַן?

ל א ו ר א: א פאטער בעדאַרף דאָס גאַנץ וויניגע אַארעז.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואַרום?

ל א ו ר א: ווייל די מוטער שטעהט נעהענטער צום קינד, זינט מען האָט ענטדעקט אַז מען קען נישט וויסען פאַר זיכער ווער דער פאָטער פון אַ קינד איז.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס האָט צו טהון די געשיכטע אין דעם פאַל?

ל א ו ר אַ: דו קענסט נישט וויסען, צו דו ביזט בערטהאַ׳ס פאָטער!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: קען איך דאָס נישט וויסען?

ל א ו ר אַ: ניין. וואָס קיינער ווייס נישט קענסטו אויך נישט וויסען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איז דאָס שפּאַס אָדער ערנסט?

ל א ו ר א: ניין, איך בעציה זיך נאָר אויף דיין אייגענע לעהרע. איבריגענס, ווי אַזוי קענסטו דען וויסען צו איך בין דיר נישט אונטריי געוועזען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך טרוי דיר זעהר פיעל, אָבער נישט דאָס, און נישט דו וואָלסט גערעדט ווען דאָס וואָלט אמת געוועזן.

ל א ו ר א: אָנגענומען, אַז איך בין בערייט צו פערשטויסען און פעראַכטעט צו ווערען, אַלעס וואָס דו ווילסט, אום נור צו קענען האַלטען און האָבען אַ דעה אויף מיין קינד, און אַז איך בין

נאָר געווען אויפריכטיג יעצט, ווען איך האָב ערקלעהרט אז בערטהא איז מיין קינד און נישט דיינס! אָנגענומען.

ריטמייסטער: הער נור אויף דערמיט!

לאורא: אָנגענומען נור דאָס איינע: דאַן איז דיין מאכט איבער איהר צו ענדע.

ריטמייסטער: נאַ, ווען דו קענסט איבערצייגען אז איך בין נישט דער פאָטער.

לאורא: דאָס איז קיין שווערע זאַך ניט! וואָלסטו געוואָלט איך זאָל דאָס טהאָן?

ריטמייסטער: הער נור אויף דערמיט, זאָג איך דיר!

לאורא: איך בעדאַרף נור דעם ריכטיגען נאָמען פון דעם פאָטער אָנצוגעבען, אַלע איינצעלהייטען, אָרט און צייט — צום ביישפיעל, ווען איז בערטהא געבוירען געוואָרען? דאָס דריטע יאָהר נאָך אונזער חתונה —

ריטמייסטער: גענוג דערמיט, אז נישט —

לאורא: אז נישט, וואָס? נאַ, מיר וועלען דערפון אויפהערען! אָבער דו מוזט גוט געדענקען, וואָס דו טהוסט און בעשליסט, כדי דו זאָלסט זיך נישט מאכען לעכערליך.

ריטמייסטער: פאַר מיר זעהט דאָס גאַנץ קלאָגעדיג אויס!

לאורא: אַלץ מעהר לעכערליכער ביזטו!

ריטמייסטער: און דו קוקסט נישט אויס לעכערליך?

לאורא: ניין, איך האָב עס צו קלוג צוזאַמענגעשטעלט.

ריטמייסטער: טאַקע דערפאַר קען מען מיט אייך ניט שטרייטען.

לאורא: נו, וואָרום לאָזטו זיך אַריין אין אַ שטרייט מיט אַ פיינד וואָס שטעהט העכער פון דיר?

ריטמייסטער: העכער?

לאורא: יאַ. איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן אַ מאַן איך זאָל זיך נישט פיהלען העכער פון איהם.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: נו, דאַן וועסטו שוין קריגען איינעם צו זעהן, וועלכער שטעהט העכער פון דיר, אז דו וועסט דאָס קיינ־מאָל נישט פערגעסען.

ל א ו ר א: דאָס וועט זיין אינטערעסאַנט.

אַ מ מ ע (קומט אַריין): דער טיש איז גערעקט, מען קען שוין אריינגעהן עסען.

ל א ו ר א: יא, מיר געהען באַלד! (דער ריטמייסטער צעגערט; ער זעצט זיך אין אַ שטוהל נעבען דעם סאפע טיש.)

ל א ו ר א: וואָס, דו ווילסט היינט בייגאַכט נישט עסען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, אַ דאַנק, איך וויל גאָר נישט!

ל א ו ר א: ווי, דו ביזט בייז?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, אָבער איך בין נישט הונגעריג.

ל א ו ר א: קום אַקאָרשט, אַז נישט וועלען זיי מיר שטעלען פראַגען, וועלכע — זיינען אונגוויטיג! זיי אַזוי גוט — דו ווילסט נישט; דאַן בלייב דאָ (זי געהט אָב נאָך לינקס).

אַ מ מ ע: הערר אַדאָלף, וואָס זאָל דאָס הייסען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך ווייס נישט וואָס דאָס זאָל הייסען. פיליייכט קענסטו מיר ערקלעהרען ווי איהר זיינט דערצו געקומען, צו נעהמען אַן אַלטען מאַן און איהם ווי אַ קליין קינד בעהאַנדלען?

אַ מ מ ע: דאָס ווייס איך נישט, אָבער דאָס מוז זיין דער־פאַר, ווייל אַ ל ע מענער זיינען פרויען'ס קינדער, די גרויסע אַזוי גוט ווי די קליינע.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אָבער קיין פרוי איז נישט געבוירען געוואָרען פון אַ מאַן. יא, אָבער איך בין בערטהאַ'ס פאָטער. זאָג מיר, מאַרגאַרעטאַ, גלויבסטו עס נישט? גלויבסטו עס נישט?

אַ מ מ ע: אַך גאָט! ווי קינדעריש איהר זייט! געוויס זיינט איהר דער פאָטער פון אייער קינד. קומט נור עסען און זיצט נישט דאָ אַזוי זיך גריבלענדיג. קומט נור!

ר י ט מ י י ס ט ע ר (שטעהט אויף): אַרויס, פרוי! אין

גיהנם מיט אייך, מכשפות! (געהט צו צו דער מיטען טהיר) היינריך! היינריך!

ה י י נ ר י ך (קומט גלייך אריין): הערר ריטמייסטער!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: לאָז איינשפאנען דעם שליטען, אָבער זאָפאָרט!

ה י י נ ר י ך (אָב דורך די מיטען טהיר).

א מ מ ע: הערר ריטמייסטער, הערט נור...

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ארויס, פרוי! גלייך!

א מ מ ע: גאָט בעשיץ אונז! וואָס איז דאָס אלעם?

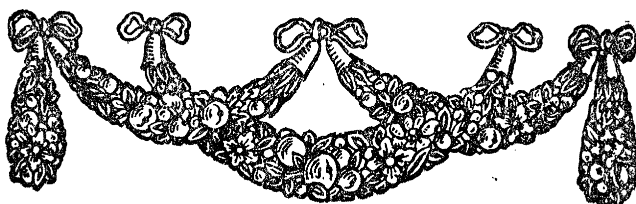
ר י ט מ י י ס ט ע ר (מאַכט זיך פערטיג צום אויספאָהרען): ערוואַרטעט מיך ניט צו הויז בעפאָר מיטען נאַכט (געהט אָב דורך די מיטעל טהיר).

א מ מ ע: יעזוס, העלף אונז! מיט וואָס וועט זיך דאָס אלעם ענדיגען?

(פאָרהאַנג פאַלט.)

צווייטער אקט

דיזעלבע דעקאָראַציאָן. דער לאָמפּ אויפ'ן טיש ברענט. עס איז נאַכט.

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע.

דער דאָקטאָר און לאורא זיצען אַרום דעם מיטעל טיש.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (אין דער רעכטער זייט): פון דעם אַלעמען וואָס איך האָב אַרויסגעקראָגען פון אונזער אונטעררעדונג איז די זאַך נאָך נישט גאַנץ קלאָהר פאַר מיר. ערשטענס איז דאָס געוועזן פון אייך אַ טעות, ווען איהר האָט געזאָגט אַז ער איז געקור־מען צו די אַלע ערשטוינליכע רעזולטאַטען, ווי צו קוקען איבער אַלע אַנדערע הימעל־קערפּערם מיט דער הילף פון אַ מיקראָסקאָפּ און יעצט, ווען איך האָב געהערט אַז מיט אַ ספּעקטראָסקאָפּ, איז ער ניט נאָר פריי פון יעדען פערדאַכט צו זיין וואַהנזיניג, זאָנדערן ער צייגט דערמיט צו האָבען פערדיענט אַ הויכע שטעלע אין דער וויסענשאַפט.

ל א ו ר א: יא, אָבער איך האָב אייך דאָס קיינמאָל ניט געזאָגט.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: מאַדאַם, איך האָב אונזער אונטעררעדונג אין גאַנצען פערשריעבען. און איך קען זיך ערינע־רען, אַז איך האָב אייך גראַדע איבער דעם הויפּט־פּונקט צוויי מאָל איבערגעפרעגט, ווייל מיר האָט זיך נישט געגלויבט צו איך העד אַלעס ריכטיג. מען מוז זיין זעהר פאָרזיכטיג ווען עס האַנדעלט זיך וועגען אַן ערקלעהרונג פון וואַהנזין.

ל א ו ר א: אַן ערקלעהרונג פון וואַהנזין?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: יאָ, איהר מוזט דאָך געוויס וויסען, אַז אַ וואַהנזיניגער פערליערט זיין בירגערליכען און פאַמיליען־ רעכט.

ל א ו ר א: ניין, דאָס האָב איך נישט געוואוסט.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: און דאָ איז נאָך געווען אַ פונקט וועלכער האָט מיר אויסגעוויעזען צו זיין פערדעכטיג. ער האָט גערעדט דערפון, אַז אויף אַלע זיינע בריעף צו די בוכהענדלער האָט ער קיין אַנטוואָרט נישט געקראָגען. פערצייהעט מיר די פראַגע, צו האָט איהר די בריעף אָבגעהאַלטען דורך אַ טעות, אָדער מיט אַ קלאָהרע אַבזיכט.

ל א ו ר א: איך האָב דאָס געטהאָן מיט אַ קלאָהרע אַבזיכט. דאָס איז געווען מיין פפליכט געגען די אינטערעסען פון'ם הויז. איך האָב איהם נישט געקענט גאָר אָהן ווידערשפּרוך אונז לאָזען אַלעמען רואינירען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: ענטשולדיגט. אָבער איך דענק אַז איהר האָט נישט געקענט בעאורטהיילען וואָס פאַר אַ פאָלגען אַזאַ האַנדלונג קען ברענגען. ווען ער זאָל ענטדעקען אייער געהיימען אַריינמישען זיך אין זיינע אַנגעלעגענהייטען, דאַן קען ער קריגען אַ פערדאַכט, וועלכער וועט וואַקסען מיט די שנעלקייט פון אַ לאַווינאַ. אויסערדעם האָט איהר דערמיט אין דעם וועג פון זיין ווילען אַ גרויסע הינדערניש אַוועקגעלעגט, וועלכע קען פאָלגליך נאָך אַ סך מעהר אויפרעגען און אַריינברענגען אין צאָרן. איהר אַליין האָט שוין פיליייכט אויך אַמאָל אויסגעפונען, ווי עס טהוט וועה די זעעלע, ווען אונזערע אינערע ווינשע ווערען געשטערט, אָדער ווערען איגנאָרירט.

ל א ו ר א: איך האָב דאָס שוין גאָר גוט אויסגעפונען!

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: נו, דאַן קענט איהר אורטהיילען וואָס ער לעבט דורך.

ל א ו ר אַ (הויבט זיך אויף): ס'איז שוין מיטען נאַכט און

ער איז נאָך נישט אַהיים געקומען. מיר קענען זיך יעצט גוט שרעקען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (הויבט זיך אויף אויף): אָבער זאָגט מיר נאָר, גנעדיגע פרוי, וואָס איז דאָס געשעהן היינט ביי־נאַכט, נאָך דעם ווען איך בין אַוועק. איך מוז אַלעם וויסען.

ל אַ ו ר אַ: ער האָט פאַנטאַזירט איבער מאָדנע ווילדע זאַכען, צום ביישפּיעל פון אַזעלכע איינפעלע: אַז ער איז ניט דער פאָטער פון זיין קינד.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: דאָס איז זאָנדערבאַר. אָבער ווי איז ער געקומען צו אַזעלכע געדאַנקען?

ל אַ ו ר אַ: איך קען דאָס ווירקליך נישט וויסען, סיידען דערפון וואָס ער האָט דאָ געהאַט אַ פערהער מיט איינעם פון זיינע זעלנער איבער דעם אויסהאַלטען פון אַ קינד. און ווען איך האָב געהאַלטען מיט דעם מיידעל׳ס צד, איז ער געוואָרען אויפגערעגט און האָט געזאָגט, אַז קיינער קען נישט וויסען ווער ס׳איז געווען דער פאָטער פון אַ קינד. גאָט ווייס אַז איך האָב זיך געגעבען די גרעסטע מיה איהם צו בערוהיגען, אָבער איך האָב מורא אַז קיין זאַך קען איהם שוין מעהר נישט העלפען (וויינט).

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: דאָס קען אין אמת׳ן ווייטער אַזוי נישט אָנגעהן, עפּעס מוז דערצו געטהאָן ווערען. געוועהנליך, מען טאָר אין איהם קיין שום פערדאַכט ערוועקען. אָבער, זאָגט מיר, האָט דער הערר ריטמייסטער פריהער אויך געהאַט אַזעלכע איינבילדונגען?

ל אַ ו ר אַ: מיט זעקס יאָהר צוריק איז דאָ אויך פאָרגעקומען אַזאַ געשיכטע, און יעמאָלט האָט ער אַליין אין אַ בריעף דעם דאָק־טאָר ערקלעהרט, אַז ער שרעקט זיך פאַר זיין פערשטאַנד.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: אָה, יאַ, יאַ, דאָס איז נאַטירליך אַ געשיכטע וועלכע האָט טיעפע וואָרצלען, און די הייליגקייט פון אַ פאַמיליען־לעבען — און אַלעם דאָס — פאָדערט — אַז איך זאָל זיך נישט נאָך אַלעם נאָכפרעגען, זאָנדערן זיך שטיצען דערויף וואָס

איך זעה. וואָס ס'איז געשעהן קען שוין לײדער אונגעשעהן נישט געמאַכט ווערען, און מיין בעהאַנדלונג וועט זיך מוזען בעציהען אויף דעם וואָס ס'איז שוין פאָרגעקומען. — וואו דענקט איהר קען ער איצט זיין?

ל א ו ר א: איך קען נישט וויסען, ער האָט יעצט אַזעלכע ווילדע איינפעלע.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: ווילט איהר פיליכט אַז איך זאָל וואַרטען ביז ער וועט זיך צוריקקעהרען? איך קען זאָגען, אום ער זאָל נישט קריגען קיין פערדאַכט, אַז איך בין געקומען זעהן אייער מוטער, וועלכע פיהלט אַביסעל שלעכט.

ל א ו ר א: יאַ, דאָס איז זעהר גוט, אויסגעצייכענט גוט. און איך בעט אייך דאָקטאָר, פערלאָזט אונז נישט; איך קען אייך גאָר אויף אַזוי פיעל נישט זאָגען ווי אונרוהיג איך בין! אָבער וואָלט דאָס ניט געווען בעסער איהר זאָלט איהם טאַקע באַלד זאָגען, וואָס איהר דענקט וועגען זיין צושטאַנד?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: אַ וואַהנזיניג קראַנקען זאָגען מיר דאָס קיינמאָל אַפריהער, איידער זיי ריידען דערפון נישט אַליין, און אפילו דאַן איז עס אויך מיט אַן אויסנאַהמע. דאָס הענגט גענצליך אָב אין דעם, וואָס פאַר אַ ווענדונג די זאַך נעהמט אָן. אָבער מיר דאַרפען דאָ נישט זיין; פיליכט קען איך אריין דאָ, אין נעבען־צימער, דאָס וועט אויסזעהן מעהר נאַטירליכער.

ל א ו ר א: יאַ, דאָס איז זעהר גוט, און דאַן וועט דאָ מאַר־גאַרעטאַ קענען זיצען. זי איז איינגעוועהנט דאָ אימער צו זיצען און וואַרטען ווען ער איז אין דער היים נישטאָ, און זי איז די איינציגע וואָס האָט אַ מאַכט איבער איהם. (זי געהט צו צו דער טהיר לינקס) מאַרגאַרעטהאַ! מאַרגאַרעטהאַ!

אַ מ מ ע (קומט פון לינקס): וואָס ווינשט די גנעדיגע פרוי פון מיר? איז דער הערר שוין אַהיים געקומען?

ל א ו ר א: ניין, אָבער דו בלייב דאָ זיצען און וואַרט פאַר

איהם; אין ווען ער וועט קומען זאָלסטו איהם זאָגען אז מיין מוטער איז קראַנק און מיר האָבען דעם דאָקטאָר גערופען.

אַ מ מ ע: יא, יא, איך וועל שוין זעהן אַז אַלעס זאָל זיין גוט.

ל א ו ר א (עפענט די טהיר צום נעבען־צימער, לינקס): וויל דער הערר דאָקטאָר אַזוי גוט זיין און אַהער אריינגעהן?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: אַ דאַנק. (ביידע אָב דורך לינקס.)

צ ו ו י ט ע ס צ ע נ ע.

אַ מ מ ע (נעהמט אַ געזאַנג־בוך און ברילען אַרויס פון איהר קעשענע): יא, יא, יא. (לעזט האַלב לויט):

„דאָס לעבען איז אַ פינסטער גוט
און וועט שוין באַלד אויפהערען,
יא, יא!
דער מלאך־המות קיינמאָל רוהט
און רופט צו אַלע ספערען —
ס'איז אייטעלקייט, אַלעס איז אייטעלקייט!"
אַך, יא! יא, יא!

„אַלעס וואָס אָטהעמט אויף דער ערד פון קויט
טרעפט די שווערד, עס העלפט קיין קלאָגען,
און די זארג נאָר אַליין, גערעטעט פון טויט
פערשרייבט אויפ'ן טויטען־וואָגען —
ס'איז אייטעלקייט, אַלעס איז אייטעלקייט!"

ב ע ר ט ה א (איז וועהרענד דער צייט אַריינגעקומען מיט אַ טאַסע קאַפע און מיט עטוואָס אַ שטיקעריי טראָגענדיג אין האַנד; זי רעדט שטיל): מאַרגאַרעטהאַ, מעג איך מיט דיר דאָ זיצען? דאָרט אינוועניג איז אַזוי אומעטיג.

אַ מ מ ע: אַך, גרויסער גאָט, דו ביזט נאָך אויף בערטהאַ!

ב ע ר ט ה א: דו זעהסט, איך מוז אויסנעהען דעם פאַפאַ'ס

ווייהנאַכטס־געשאַנק. און דאָ האָב איך אויך עפּעס אַ שעהנע זאַך פאַר דיר.

אַ מ מ ע : יאָ, אָבער דאָס מיין ליעבהאַרציג קינד, וועט נישט זיין גוט. דו בעדאַרפסט מאָרגען אויפשטעהן אין דער פריה צו דער צייט, און יעצט איז שוין דער זייגער נאָך צוועלף.

ב ע ר ט ה אַ : וואָס מאַכט עס אויס? איך האָב דאָרט אַצונד מורא אַליין צו זיצען. מיר דאַכט, אַז ס'האָט דאָרט עפּעס זיך גערודערט.

אַ מ מ ע : האַ! דו זעהסט, וואָס האָב איך געזאָגט! יע, איהר וועט נאָך זעהן אַז איך האָב אמת געזאָגט, דאָס הויז שטעהט אויף אַ נישט־גוטען באָדען. וואָס האָסטו געהערט?

בּ ע ר ט ה אַ : אַך, שטעל זיך נאָר פאָר, איך האָב עמיצען געהערט זינגען אויפ'ן בוידעם.

אַ מ מ ע : אויפ'ן בוידעם? אַצונד, אַזוי שפּעט?

ב ע ר ט ה אַ : יאָ, ס'איז געוועזן אַזאַ טרויעריג, אַזאַ טרויע־ריג געזאַנג, וואָס איך האָב נאָך קיינמאָל אין מיין לעבען נישט געהערט. און ס'האָט זיך מיר אויסגעוויעזען אַז דאָס קומט פון דאַך־בוידעם וואו דאָס וויעגעל שטעהט, דו ווייסט דאָך, צו לינקס —

אַ מ מ ע : אַך, מיין טהייערע! אַך, מיין טהייערע! און ס'איז נאָך אַזאַ שרעקליכער וועטער היינט ביינאַכט! איך האָב מורא עס זאָל דעם קוימען נישט ארונטערוואַרפען.

„אַך, וואָס איז דאָס לעבען ווערטה,
איז דען דאָ מעהר ווי זאָרג אויף דער עריד.
און ווען ס'איז פאַראַנען פרייד וואו,
איז אויך דערינען צרות און שמערצען דאָ.“

יאָ, קינד, גאָט שיק אונז אַ פרעהליכען און אַ גליקליכען ווייהנאַכטס־פעסט!

ב ע ר ט ה אַ : מאַרגאַרעטאַ, איז עס אמת אַז דער פאָטער איז קראַנק?

אַ מ מ ע : יאָ, מיין קינד.

ב ע ר ט ה א: דאַן וועלען מיר דאָך ניט קענען פייערען דעם וויינאַכטס-פעסט. אָבער ווי קען ער אויף זיין, ווען ער איז קראַנק?

אַ מ מ ע: יא, מיין קינד, ער ליידעט פון אַזאַ קראַנקהייט מיט וועלכע ער קען אויף-זיין. שטיל, איך הער טריט אין פאָדער-הויז. געה לעג זיך שלאָפען, און נעהם מיט דיר מיט דיין טאַסע קאַפע; אז ניט וועט דער הערר זיין אין כעס.

ב ע ר ט ה א (נעהמט איהרע זאַכען און געהט אָב לינקס): אַ גוטע-נאַכט, מאַרגאַרעטאַ!

אַ מ מ ע: אַ גוטע-נאַכט, מיין קינד!

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

(די אַממע, דער ריטמייסטער קומט דורך די מיטען-טהיר.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר (נעהט אַראָב זיינע אויבערקליידער): דו ביזט נאָך אויף? געה שלאָפען!

אַ מ מ ע: אַך, איך האָב נאָר געוואָלט וואַרטען ביז איהר וועט קומען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (צינדט אָן אַ ליכט אויפ'ן שרייב-טיש, עפענט איהם, זעצט זיך אַוועק און נעהמט אַרויס בריעף און צייטונגען פון זיינע קעשענעס).

אַ מ מ ע: הערר אַדאָלף —

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס ווילסטו פון מיר?

אַ מ מ ע: די אַלטע פרוי איז קראַנק און דער דאָקטאָר איז דאָ.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איז עס געפעהרליך?

אַ מ מ ע: ניין, איך גלויב אַז נישט, ס'איז נור אַ קליינע פערקעלטונג.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (הויבט זיך אויף און געהט צו צו מאַר-גאַרעטאַ'ן): ווער איז געוועזן דער פאָטער פון דיין קינד, מאַר-גאַרעטאַ?

א מ מ ע: אַך, איך האָב אייך דאָס שוין אַזוי פיעל מאָל דערצעהלט; דאָס איז געווען דער טויגעניכטס, יאָהאַנסען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ביזטו זיכער, אַז ער איז דאָס געווען?

א מ מ ע: אָה, ווי קינדעריש איהר זייט; געווים בין איך זיכער אַז ער איז געווען דער איינציגער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יאָ, אָבער איז ער געווען זיכער, אַז ער איז דער איינציגער? ניין, דאָס וויסען האָט ער נישט געקענט. דו ווידער האָסט געקענט דערינען גאַנץ זיכער זיין. דו זעהסט, דאָס איז דער אונטערשיעד אין דער זאַך.

א מ מ ע: ניין, איך זעה דערינען גאָר קיין אונטערשיעד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, דו קענסט עס נישט זעהן, אָבער אַן אונטערשיעד איז דאָך דאָ. (ער בלעטערט אַ פאָטאָגראַפיע אַלבום וואָס געפינט זיך אויפ'ן טיש.) וואָס זאָגסטו, איז בערטהאַ עהנליך צו מיר? (ער קוקט אויפ'ן פּאָרטרעט וואָס געפינט זיך אין אַלבום.)

א מ מ ע: יאָ, איהר זייט אַזוי עהנליך איינס צום צווייטען, ווי ארבעס צו אַרבעס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: האָט יאָהאַנסען געגלויבט אַז ער איז דער פאָטער?

א מ מ ע: ער האָט קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ס'איז שרעקליך — אַה, דאָ קומט דער דאָקטאָר!

פ י ע ר ט ע ס צ ע נ ע.

(דער ריטמייסטער, די אַממע, דער דאָקטאָר.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר: גוטען אבענד, הערר דאָקטאָר! וואָס מאַכט מיין שוויגער?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: אָה, ס'איז גאָרנישט; ס'איז בלויז אַ קליינע אויסוועכנונג פון איהר לינקען פוס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך גלויב אַז מארגארעטאַ האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס איז געווען אַ פערקעלטונג. און ווי עס צייגט זיך

אוים, איז די אויפפאַסונג פון דער זאַך געווען זעהר פערשיעדען.
געה שלאָפען, מארגארעטא.

א מ מ ע (געהט אָב דורך דער מיט).

(פויזע.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר: זייט אַזוי גוט און זעצט זיך, הערר דאָקטאָר.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (זעצט זיך ביים מיטעל טיש אין דער לינקער זייט): אַ דאַנק.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (זעצט זיך אויך, אין דער רעכטער זייט): איז עס אמת אַז עס קומט ארויס שטרייפיגע זשרעבטשיקעס, ווען מען קרייצט אַ זשעברע מיט אַ קליאַטשע?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (ערשטוינט): גאַנץ געוויס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איז עס אמת אַז די קומענדע זשערעבטשיקעס ווערען שטרייפיג, ווען מען זעצט פאָר די קרייצונג מיט אַן אַנער?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: יא, דאָס איז אויך אמת.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אַלזאָ, קען אונטער געוויסע אומשטענדען אַן אַנער זיין דער פאָטער פון אַ געשטרייפטען זשערעבטשיק, און וויעדער אומגעקעהרט?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: יא, אַזוי צייגט עס אויס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס הייסט, אַז די נאָכקומענדע עהנליכקייט מיט'ן פאָטער צייגט גאָרנישט?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: אָה....

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס הייסט, אַז די פאָטערשאַפט קען איבערהויפט ניט בעוויזען ווערען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: הם.... יא!...

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איהר זיינט אַן אַלמן, און איהר האָט געהאַט אַ קינד?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: יא — יא.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: פיהלט איהר אייך נישט אביסעל

לעכערליך אלס א פאטער? איך ווייס נישט וואס עס איז אזוי קאמיש ווי ווען א פאטער געהט אין גאס מיט זיין קינד שפאצי־רען, אדער ווען איך הער א פאטער רעדען, דערצעהלען פון זיינע קינדער. ער בעדארף זאגען: „מיין פרוי'ס קינדער". האט איהר קיינמאל נישט געפיהלט ווי פאלש אייער שטעלונג איז. זיינט איהר אמאל נישט בעאונרוהיגט געווארען פון צווייפעל, שוין נים צו רעדען פון פערדעכטיגונגען, ווייל איך נעהם אן, אלס איידעל־מאן, אז אייער פרוי איז געשטאנען העכער פון יעדען פערדאכט.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: דאס בין איך קיינמאל נישט; אבער איהר זעהט, הערר ריטמייסטער, א מאן מוז אננעהמען זיינע קינדער אויף טרויען און גלויבען, ווי געטהע, דוכט זיך, זאגט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אויף טרויען און גלויבען — ווען די זאך האנדעלט זיך אום א פרוי? אך, דאס איז צו ריזיקאליש.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק: אה, ס'זיינען פאראן פערשיע־דענע פרויען, נישט אלע זיינען גלייך.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מאדערנע אויספארשונגען האבען בעוויזען, אז ס'איז נור דא איינערליי... אט ווען איך בין געווען יונג בין איך געווען שטארק — איצט קען איך עס זאגען — אויך א גאנץ שעהנער יונג. איך קען זיך אצונד נור דערמאנען אין צוויי מאמענטאנע איינדריקע, וועלכע האבען מיך שפעטער זיך דערמא־נענדיג אן זיי געבראכט צו די יעצטיגע ספיקות. איך האב אמאל געפייזט אויף א דאמפף־שיף. איך און א פאר בעקאנטע מיינע זיינען מיר זיך געזעסען אין דער שענק־קאיוטע. מיט אמאל איז צוגעקומען די יונגע בעל־הבית'טע און האט זיך אוועקגעזעצט גראדע געגענאיבער מיר, און האט וויינענדיג דערצעהלט, אז איהר חתן איז אומגעקומען דורך א שיף־ברוך. מיר האבען איהר בעדויערט, און דערנאך געהייסען געבען שאמפאניער. נאכ'ן צווייטען גלאז האב איך אנגעריהרט איהר פוס, נאכ'ן פיערטען איהר קניע, און אויף דעם צווייטען פריהמארגען האב איהר שוין געטרייסט.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: אָבער, הערר ריטמייסטער, איין שוואַלב מאַכט קיין זומער נישט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אַצונד קומט די צווייטע, און די איז אַ ריכטיגע זומער־שוואַלב. איך בין אַמאָל געווען אין ליסעקיל, דאָרט איז געווען אַ יונגע פרוי וועלכע האָט אויך מיט זיך מיט־געהאַט איהרע קינדער, אָבער איהר מאַן איז געווען אין שטאָדט. זי איז געווען רעליגיעז, האָט בעזעסען עקסטרעמע שטרענגע פּרינ־ציפּען, האָט געפּרעדיגט מאָראַל פאַר מיר און איז געווען, ווי איך האָב געגלויבט, דורכאויס זעהר אַ גרויסע צנועה. איך האָב איהר ענטליהען אַ בוך, אַ צווייטען בוך; און ווען זי האָט געדאַרפט אָברייזען האָט זי מיר — וואָס ס'איז מערקווירדיג גענוג — אַליין זיי צוריקגעבראַכט, און דריי חדשים שפּעטער האָב איך געפונען אין דיזעלבע ביכער אַ וויזיט־קאַרטע מיט אַ גענויע דייטליכע ערקלעהרונג. זי איז געווען אונשולדיג, אַזוי אונשולדיג ווי אַ ליעבעס־ערקלעהרונג פון אַ פערהייראַטהע פרוי צו אַ פרעמדען מאַן קען זיין, וואָס האָט קיינמאָל נישט פערזוכט דאָס אין איהר צו ערוועקען. אַצונד קוקט דער מאָראַל פון דער געשיכטע: גלויב נישט צופיעל.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: מען בעדאַרף אָבער אויך נישט צו ווייניג גלויבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, נישט צו פיעל און נישט צו ווייניג, אָבער זעהט איהר, הערר דאָקטאָר, די פרוי איז געווען אַזוי אונבעוואוסט שורקענהאַפט, אַז זי האָט דערצעהלט פון איהר פער־בלענדיגקייט צו מיר, פאַר איהר מאַן. און אין דעם ליגט גראַדע די געפאַהר וואָס זיי זיינען אין זייערע אינסטינקטיווער שורקענ־האַפטיגקייט אונבעוואוסט... דאָס נאַטירליך איז פון ווילדע אומ־שטענדען, אָבער מיין אורטהייל קען דאָס ניט פערניכטען, אַמ־ הערכסטען עטוואָס מילדערען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: הערר ריטמייסטער, אייערע

געדאַנקען בעוועגען זיך אין אַ קראַנקהאַפּטער ריכטונג, און איהר וואָלט בעדאַרפט אַביסעל אויף אייך מעהר אכטונג געבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס וואָרט קראַנקהאַפט בעדאַרפט איהר ניט געברויכען, איהר זעהט, אַלע דאַמפּף־קעסלען עקספּלאָדירען, ווען דער מאַנאָמעטער צייגט אויף הונדערט; אָבער די הונדערט איז נישט דיזעלבע פאַר אַלע דאַמפּף־קעסלען. איהר פערשטעהט? אונטערדעסען זייגט איהר דאָ אויף מיר אכטונג צו געבען. ווען איך וואָלט נאָר נישט געווען קיין מאַן, וואָלט איך געהאַט דאָס רעכט זיך צו פאַרקלאָגען אָדער אָנצוקלאָגען, ווי דאָס ווערט אזוי קלוג אָנגערופען, און דאַן וואָלט איך פיעלייכט געקענט די גאַנצע אונטערשיידונגס־צייכענס פון מיין קראַנקהייט אייך געבען, און, וואָס ס'איז וויכטיגעס פון אַלעס, די היסטאָריע פון מיין קראַנקהייט; אָבער אונגליקליכער ווייזע בין איך אַ מאַן, און פאַר מיר איז גאָר נישטאָ, ווי צוזאַמענקרייצען מיינע הענד איבער מיין ברוסט ווי אַ רוימער און וואַרטען ביז דער טויט וועט קומען. (ער הויבט זיך אויף.) אַ גוטע נאַכט, הערר דאָקטאָר.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (הויבט זיך אויף): הערר ריטמייסטער, ווען איהר זייט קראַנק, וועט עס גאָר ניט פערלעצען אייער מענליכע גרויסקייט מיר אַלעס צו דערצעהלען. און ווירקליך, איך בין זעהר נייגעריג אויסצוהערען דעם צווייטען צד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: עס איז גענוג, אַז איהר האָט געהערט דעם ערשטען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: ניין, הערר ריטמייסטער, ווייסט איהר, ווען איך האָב געהערט פרוי אַלווינג אין איבסען'ס גייסטער איהר לייכען־רעדע איבער איהר פערשטאָרבענעם מאַן, האָב איך ביי זיך געקלעהרט: ס'איז אַ גרויסער שאָד וואָס דער יונג איז שוין געשטאָרבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: און גלויבט איהר, אַז ער וואָלט געווען עפּעס גערעדט ווען ער וואָלט געווען געלעבט; און גלויבט איהר אַז מען וואָלט איינעם פון די טויטע מענער געגלויבט

אפילו ווען ער וואָלט פון זיין קבר אויפגעשטאַנען? אַ גוטע נאַכט, הערר דאָקטאָר, איהר זעהט, איך בין רוהיג און איהר קענט אויך רוהיג געהן צו בעט.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: נון, אַ גוטע נאַכט, הערר ריט־מייסטער. איך קען אין דער זאַך קיין ווייטערע שטעלונג נישט נעהמען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: זיינען מיר זיך שונאים?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: ניין, דורכאויס נישט. ס'איז נור אַ שאָד וואָס מיר קענען קיין פריינד נישט זיין. (ער געהט אָב דורך דער מיט.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר (בעגלייט דעם דאָקטאָר דורך דער מיטעל־טהיר; דאַן געהט ער צו צו דער זייטען־טהיר לינקס, עפענט זי לאַנג־זאַם, און זאָגט): קום נור אַריין, איך וויל מיט דיר רעדען! איך האָב געהערט אַז דו שטעהסט דאָרט און הערסט זיך צו.

פ י נ פ ט ע ס צ ע נ ע.

(לאורא קומט פערלעגען אַריין פון לינקס. דער ריטמייסטער זעצט זיך ביים מיטעל־טיש אין דער לינקער זייט; און לאורא'ן צייגט ער אָן אַ שטוהל ביים שרייב־טיש.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ס'איז שפּעט אין דער נאַכט, אָבער מיר מוזען קומען צו אַ רעזולטאַט. זעץ זיך. (אַ פּויזע.) איך בין היינט ביינאַכט געווען אויף דער פּאָסט און האָב אָבגענומען בריעף פון וועלכע עס צייגט זיך אַרויס, אַז דו האָסט צוריקגעהאַלטען מיינע בריעף, ביידע, אי די אָוועקגעשיקטע, אי די אָנגעקומענע. די פאָלגע דערפון איז, אַז די פערלוירענע צייט וואָס איך האָב בע־דאַרפט וואַרטען האָט צושטערט די רעזולטאַטען אויף וועלכע איך האָב געהאָפט פון מיין אַרבייט.

ל א ו ר א: איך האָב דערביי געהאַט די בעסטע אַבזיכט, ווייל דו האָסט פערנאַכלעסיגט דורך די אַנדערע אַרבייטען דיין פּראָפעסיאָנעלען דיענסט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו האָסט דערביי קיין גוטע אַבזיכט

נישט געקענט האָבען, ווייל דו האָסט זעהר גוט געוואוסט, אַז איך וועל אַמאָל דערמיט מעהר עהרע געווינען, ווי פון מיין דיענסט; דו האָסט גראָד נישט געוואָלט אַז איך זאָל געווינען וועלכע עס איז עהרע, ווייל דאָס וואָלט געדריקט דיין אונבעדייטענהייט. און דורך דעם האָב איך אָבגענומען און אויפגעעפענט בריעף, וועלכע זיינען געווען אַדרעסירט צו דיר.

ל אַ ו ר אַ: דאָס האָסטו זעהר איידעל געהאַנדעלט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך זעה אַז דו האָסט זעהר אַ גרויסע מיינונג וועגען מיר — פון דיעזע בריעף ציינגט זיך אַרויס, אַז דו האָסט אַ לאַנגע צייט אַלע מיינע אַמאָליגע פריינד געגען מיר פער־איינינגט, דערמיט וואָס דו האָסט פערשפּרייט קלאַנגען וועגען מיין געמיטהסצושטאַנד. און דו האָסט אין דיינע אונטערנעהמונגען געהאַט ערפאָלג, ווייל עס געפינט זיך שוין נישט איין איינציגער, פון מיין אָבערשט ביז מיין קעכין, וועלכער האַלט מיך פאַר אַ פערניפטיגען. און יעצט וועגען די פאַקטען וועגען מיין קראַנק־הייט וועלכע זיינען פאָלגענדע: מיין פערשטאַנד איז נישט גע־ריהרט, ווי דו ווייסט, אַזוי אַז איך קען נאָך ערפילען מיין פפליכט צו מיין דיענסט און מיין פפליכט אַלס אַ פאַטער. איבער מיינע געפיהלען הערש איך נאָך, און זיי וועלען נאָך אַזוי לאַנג הערשען, ווי לאַנג מיין ווילען וועט געוויסערמאַסען זיין פיהלבאַר. אָבער דו האָסט זיי שוין אַזוי לאַנג געשרויפט און געשרויפט, אַז די הויפּט־פעדער איז שוין באַלד פאַרטיג אַרונטערצופאַלען און דער גאַנצער מעכאַניזם קען צושמעטערט ווערען. איך וויל נישט אַפּעלירען צו דיינע געפיהלען, ווייל דו האָסט נישט קיין געפיהלען, און דאָס איז דיין קראַפט; זאָנדערן איך אַפּעליר צו דיינע אינטערעסען.

ל אַ ו ר אַ: לאָז מיך הערען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו האָסט מיט דיין בענעהמען זיך ערררייכט אין מיר אַרויסצורופען אַזעלכע פערדעכטיגונגען, וועלכע האָבען מיך אַזוי צושטרייט, אַז מיין אורטהיילס־קראַפט איז שיער נישט צושמעטערט געוואָרען, און מיינע געדאַנקען האָבען אָנגע־

פאַנגען צו וואַנדערען. דאָס איז דער אָנקומענדער וואַהנזין אויף וועלכען דו וואַרטעסט, און דער קען יעדער מינוט אויסברעכען. אָבער די פראַגע איז דאָ פאַר דיר: צו איז בעסער פאַר דיינע אינ־טערעסען אַז איך זאָל זיין געזונד אָדער וואַהנזיניג! בערעכען נור! ווען איך זאָל צוזאַמענפאַלען, פערליער איך מיין דיענסט, דערפון קענט איהר אַ סך ליידען. ווען איך שטאַרב קריגט איהר מיינע גאַנצע לעבענס־פערזיכערונגען, אָבער ווען איך נעהם זיך דאָס לעבען, דאַן קריגט איהר גאָרנישט. דערפאַר איז עס פאַר דיינע אינטערעסען אַז איך זאָל אויסלעבען מיין לעבען.

ל א ו ר אַ: איז דאָס אַ פאַסטקע?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יאַ, ס'איז! און עס ווענדט זיך אָן דיר, צו ווילסטו איהר פערבייגעהן אָדער דיין קאָפּ אין איהר אריינשטעקען!

ל א ו ר א: דו האָסט געזאָגט אַז דו וועסט זיך טויטען? דאָס וועסטו נישט טהאָן!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו קענסט דערינען נישט זיין אַזוי זיכער. דענקסטו אַז אַ מאַן קען לעבען, ווען ער האָט נישט פאַר וועמען און צו וואָס צו לעבען?

ל א ו ר אַ: דו האַלסט זיך אַלזאָ פעסט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, איך שלאָג פאָר מיר זאָלען שלום ווערען.

ל א ו ר אַ: די בעדינגונגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אַז איך זאָל קענען האָבען מיין פער־שטאַנד. בעפריי מיך פון מיין פערדאַכט און איך גיב דעם שטרייט אויף.

ל א ו ר אַ: וועלכער פערדאַכט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איבער בערטהאַ'ס געבורט.

ל א ו ר אַ: איז דען דאָ דעריבער עטוואָס צו צווייפלען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך ווער געפּלאָגט פון צווייפעל, איך האָב אַ פערדאַכט, און דו האָסט איהם אַליין אין מיר ערוועקט.

ל א ו ר א: איך?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, דו האָסט זיי אַריינגעטריפט אין מיינע אויערען ווי וויזען־קרויט טראָפּען, און די אומשטענדען האָבען זיי געמאַכט וואַקסען. בעפריי מיך פון דער אונגעוויסהייט און זאָג מיר גאַנץ אָפען: אַזוי איז דאָס, אַז מיין פערדאַכט איז אַ ריכטיגער און איך פערגיב דיר שוין אין פאָראויס.

ל א ו ר א: איך קען דאָך אויף זיך נישט נעהמען אַ שולד, וועלכע איך בין נישט בעגאַנגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס מאַכט עס דיר אויס, אַזוי לאַנג דו ביזט זיכער אַז איך וועל דיר נישט פערראַטהען. דענקסטו דען אַז אַ מאַן קען געהן און אויספּויקען זיין אייגענע שאַנדע?

ל א ו ר א: ווען איך זאָל זאָגען אַז ס׳איז נישט אמת, ווערסטו זיך נישט איבערצייגען; אָבער ווען איך זאָל זאָגען אַז ס׳איז אמת, וואָלסטו זיך יא איבערצייגט. דו נעהמסט דאָך שוין אָן די זאַך פאַר אמת?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואונדערליך איז דאָס; אָבער ראָס קומט דערפון וואָס איין פאַל קען נישט בעוויזען ווערען, ווערהענד דער אַנדערער קען.

ל א ו ר א: האָסטו אַ גרונד פאַר דיינע פערדעכטיגונגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, און ניין.

ל א ו ר א: איך דענק אַז דו ווינשט זיך גאַנץ שטאַרק מיין פערברעכען פעסטצושטעלען, דערמיט אַז דו זאָלסט קענען דאַן פון מיר לויז ווערען און האָבען אַן אַבסאָלוטע קאָנטראָל איבער׳ן קינד. אָבער מיך ווערסטו אין דער נעץ נישט פאַנגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו קענסט דאָך נישט דענקען אַז איך וועל אַ פרעמדע קינד צונעהמען, ווען איך וועל זיך איבערצייגען אין דיין שולד?

ל א ו ר א: ניין. איך בין זיכער אַז דו ווערסט נישט, דאָס איבערצייגט מיר וואָס דו האָסט ערשט יעצט געליינט ווען דו האָסט מיר צוגעזאָגט צו פערגעבען אין פאָראויס.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (שטעהט אויף): לאורא, רעטע מיך און מיין פערשטאַנד. דו פאַנגסט נישט אָן צו בעגרייפען וואָס איך זאָג. ווען דאָס קינד איז נישט מיינס האָב איך דערויף קיין שום רעכט נישט, און וויל אויך דעריבער נישט האָבען. און דאָס איז דאָך גראַד וואָס דו ווילסט, נישט אמת? אָדער פיליייכט ווילסטו נאָך מעהר? דו ווילסט די מאַכט איבער דאָס קינד האָבען, און מיר אויך אין דערזעלבער צייט פאַר אַ פערזאָרגער?

ל א ו ר א (שטעהט אויף און געהט איבער'ן צימער צו רעכטס): די מאַכט, יאָ. איז דען דער גאַנצער שטרייט פון לעבען און טויט, מעהר ווי אַ קאַמפף צו בעזיצען די מאַכט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו ווייסט אַז איך גלויב ניט אין אַ צוקינפטיגען לעבען? דאָס קינד איז געווען מיין צוקינפטיגעס לעבען. זי איז געווען די פערקערפערונג פון מיין אונשטערבליכ־קייט, און פיליייכט איז דאָס אויך דאָס איינציגע וואָס האָט אין דער ווירקליכקייט אַ זין. נעהמסטו דאָס צו ביי מיר, פערשניידסטו אויך מיין לעבען.

ל א ו ר א: וואָרום האָבען מיר זיך נישט געשיידט בע־צייטענס?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווייל דאָס קינד האָט אונז צוזאַמענ־געבונדען, און פון דער באַנד איז געוואָרען אַ קייט — און ווי אַזוי איז דאָס געשעהן? ווי? איך האָב קיינמאָל איבער דער זאַך נישט נאָכגעדענקט, אָבער יעצט שטייגט דאָס אויף אין מיינע עראינע־רונגען, זעהר אָנקלאָגענד, פיליייכט, פערדאַמט. מיר זיינען געווען צוויי יאָהר פערהייראַטה און האָבען קיין קינדער נישט געהאַט. דו ווייסט אַמבעסטען פאַרוואָס. איך בין געווען קראַנק און געלעגען אויפ'ן טויטען־בעט. און ווען מיין פיבער האָט מיך אביסעל אָבגעלאָזט, האָב איך געהערט אַ שטימע פון אינווענינג אין דעם גאַסט־צימער. דאָס איז געווען דיין שטימע און דעם אַדוואָקאַט'ס, איהר האָט גערעדט פון מיין פערמעגען, וואָס איך האָב נאָך דאַן פערמאָגט. ער האָט דיר ערקלעהרט אַז דו קענסט גאָרנישט אָב־

ירשה'נען, ווייל מיר האָבען קיין קינדער נישט, און האָט דיך געפרעגט צו דו האָסט עפּעס האָפנונגען. וואָס דו האָסט איהם געענטפערט האָב איך נישט געקענט הערען. ווען איך בין צוריק געזונד געוואָרען, האָבען מיר געהאַט אַ קינד. ווער איז דער פאָטער דערפון?

לאורא: דו!

ריטמייסטער: ניין, נישט איך בין דאָס. דאָ ליגט בעגראָבען אַ פערברעכען וועלכער פאַנגט זיך אָן אַרויסצוצייגען, און וואָס פאַר אַ גיהנם'שער פערברעכען! איהר זיינט געוועזן גענוג צאַרט צו בעפרייען די שוואַרצע שקלאַפען, אָבער די ווייסע האָט איהר נאָך פאַר אייך בעהאַלטען. איך האָב געאַרבייט, געשקלאַפט פאַר דיר, דיין קינד, דיין מוטער, דיינע דיענסטען; איך האָב געאָפּפערט מיין צוקונפט און מיין קאַריערע; איך האָב ערטראָגען פון אייערטוועגען צרות, פּייניגונגען, שלאָפלאָזע נעכט, אונרוהע, אזוי אַז מיינע האָר זיינען גרוי געוואָרען. אַלעס, נור דערפאַר איהר זאָלט קענען לעבען אין פערגעניגען, פריי, אָהן זאָרגען. און ווען דו וועסט אַלט ווערען זאָלסטו עס קענען ווידער אמאָל געניסען, און דיין קינד. איך האָב דאָס אַלעס איבערגעטראָגען נישט בעקלאָגענדיג זיך, ווייל איך האָב זיך געהאַלטען דער פאָטער פון דעם קינד. דאָס איז איינפאַך רויבעריש. די ברוטאַלסטע שקלאַפעריי; איך האָב זיעבעצעהן יאָהר געליטען אַ שטראָף פון וועלכע איך בין געוועזן אונשולדיג — מיט וואָס קענסטו מיר דערפאַר אָבדאַנקען?

לאורא: יעצט ביזטו גענצליך פערריקט!

ריטמייסטער: יא, דאָס איז דיין האָפנונג!... (זעצט זיך.) און איך האָב געזעהן ווי דו האָסט זיך געקוועלט דיין פערברעכען צו פערבאָרגען. איך האָב געהאַט מיט דיר מיטלייד, ווייל איך האָב דיין זאָרג נישט פערשטאַנען. איך פלעג אָפט בערוהיגען אין אַ ליעבליכען טאָן דיין שלעכטען געוויסען, ווייל איך האָב געדענקט אַז דיר מוטשעט נור אַ קראַנקהאַפטער געפיהל; איך

אַליין האָב דיך געהערט אויסשרייען אין שלאָף, כאָטש נישט וועלענדיג זיך איינהערען. יעצט דערמאָן איך זיך דאָס, דאָס איז געווען מיט א נאַכט פריהער פון — בערטהא'ס געבורטסטאָג, עס איז געווען צווישען צוויי און דריי א זייגער פאַר טאָג. איך בין דאמאָלט אויף געווען און געלעזען א בוך. דו האָסט געשריען אקור־ראַט ווי איינער וואָלט דיך געוואָלט דערשטיקען: „קום נישט! קום נישט!“ איך האָב אָנגעקלאַפּט אין דער וואַנד, ווייל איך האָב מעהר נישט געוואָלט הערען. איך האָב שוין מיין פערדאַכט געהאַט פון לאַנג, אָבער איך האָב ניט געוואַגט איהם צו הערען בעקרעפ־טיגט. דאָס האָב איך פאַר דיר געליטען, וואָס ווילסטו פאַר מיר טהאָן?

ל א ו ר א: וואָס איך קען טהאָן! איך קען שווערען ביי גאָט, און אַלעם וואָס מיר הייליג איז, אז דו ביזט בערטהא'ס פאָטער.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס קען דאָס יעצט העלפען, נאָכ־דעם ווי דו אַליין האָסט געזאָגט, אז א מוטער קען און מוז אַלערליי פערברעכען בעגעהן צוליעב איהר קינד. איך בעט דיך, ביי די ער־אינערונגען פון דער פערגאַנגענהייט, איך בעט דיך ווי א פערוואונ־דעטער מאַן בעט פאַר א טויט־שטוים, דערצעהל מיר אַלעס. זעה־סטו דען נישט אז איך בין הילפלאָז ווי א קינד? הערסטו דען נישט אז איך בעקלאָג זיך פאַר דיר ווי א קינד פאַר א מוטער? ווילסטו דורכאויס נישט פערגעסען אז איך בין א מאַן, א סאָל־דאַט, וועלכער קען מיט איין וואָרט הונדערטער מענשען אין חיות פערצאַמען? איך בעט נור מיטלייד ווי א קראַנקער מאַן, איך לייג אוועק מיין צייכען פון מאַכט און בעט גנאַדע פאַר מיין לעבען.

ל א ו ר א (געהט צו צו איהם און לעגט איהר האַנד אויף זיין שטערען): וואָס? ! דו וויינסט, מאַן!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, איך וויין, אָבוואָהל איך בין א מאַן. אָבער האָט דען א מאַן קיין הענד נישט, קיין אברים? חושים? געפיהלען? ליידענשאַפטען? ווערט ער ניט גענעהרט מיט

דערזעלבער שפּייז, געשעדיגט מיט דיזעלבע וואָפען, געוואַרעמט און געקעלטערט פון דעם זעלבען זומער און ווינטער, ווי א פרוי? אויב איהר קיצעלט אונז, לאַכען מיר דען נישט? ווארום זאָל א מאַן זיך נישט בעקלאָגען, א סאָלדאַט נישט וויינען? דערפאַר ווייל עס איז אונמעגליך! ווארום איז עס אונמעגליך!

ל א ו ר א: וויין, מיין קינד, און דו וועסט האָבען דיין מוּ־טער ווייטער נעבען זיך. עראינערסטו זיך אין דער ערשטער צייט, ווען איך האָב ווי א צווייטע מוטער אין דיין לעבען אריינגעטרע־טען? דיין גרויסען, שטאַרקען קערפּער האָט געפעהלט די נערווען, דו ביזט געווען א ריעזען־קינד, וועלכעס איז ענטוועדער געקומען צו פריה אויף דער וועלט, אָדער וועלכעס מען האָט פיליייכט אין גאַנצען נישט געוואונשען עס זאָל קומען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אזוי איז דאָס געווען; מיין פאָטער און מוטער האָבען מיך נישט געוואָלט און דערפאַר בין איך געבוי־רען געוואָרען אָהן א ווילען. און דערפאַר האָט זיך מיר אויסגעווי־זען אז איך זעץ צו צו מיר א שטיק, ווען מיר זיינען איינס געוואָ־רען, און דערפאַר ביזטו געוואָרען די הערשערין. און איך, דער קאָמאַנדיר פון דער קאַזאַרמע און פון טרופּען, בין געוואָרען נעבען דיר געהאָרכזאַם, געוואַקסען נעבען דיר, געקוקט אויף דיר ווי אויף א הויכען בעגאַבטען וועזען, האָב זיך צו דיר צוגעהאָרכט ווי אַן אונפערשטענדיגעס קינד.

ל א ו ר א: יא, אזוי איז דאָס געווען, און דערפאַר האָב איך דיך געליעבט ווי מיין קינד. אָבער ווייסטו — יא, דו האָסט עס גאַנץ גוט געזעהן, אזוי באַלד ווי די נאַטור פון דיינע געפיהלען האָבען זיך איבערגעענדערט, און ביזט געשטאַנען פאַר מיר אַלס געליעבטער, בין איך רויט געוואָרען פאַר בושה, און דיין אומאַר־מונג איז געווען פאַר מיר א פרייד, וועלכע עס פלעגט נאָכפאָלגען געוויסענסביסע, ווען מיין בלוט פלעגט פערשעהמט ווערען. די מוטער איז געוואָרען א געליעבטע! אבשייליך!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך האָב עס געזעהן אָבער נישט

פערשטאַנען. און ווען איך האָב אָנגעפאַנגען צו בעמערקען אַז דו פעראַכטעסט מיר פאַר מיין אונמענליכקייט, האָב איך דיך געוואָלט געווינען אַלס אַ ווייב, דערמיט וואָס איך בין פאַר דיר אַלס מאַן געשטאַנען.

ל א ו ר א: יאַ, אָבער דערינען איז געלעגען דיין גאַנצער טעות. די מוטער איז געווען דיין פריינדין און דאָס ווייב דיין פיינדין, און די ליעבע צווישען דיביידע געשלעכטען איז אַ קאַמפּף. און גלויב נישט אַז איך האָב זיך אָוועקגעגעבען; איך האָב נישט געגעבען, זאָנדערן איך האָב גענומען — וואָס איך האָב געוואָלט. אָבער דו האָסט געהאַט איין אויסנוץ וועלכען איך האָב גוט געוואוסט, און האָב געוואָלט אַז דו זאָלסט איהם אויך וויסען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דו האָסט אימער־צו געהאַט דעם נוץ. דו האָסט מיך געקענט היפּנאָטיזירען ווען איך בין גאַנץ וואַכעדיג געווען, אַזוי, אַז איך האָב נישט געקענט זעהן און נישט הערען, און נור דיך פאָלגען. דו האָסט מיך געקענט געבען אַ רויהע קאַרטאָפעל און מיר מאַכען גלויבען אַז דאָס איז אַן עפּעל; דו האָסט מיך געקענט צווינגען דיינע נאַרישע איינפעלע אַלס געניאַ־ליטעטען צו בעוואונדערען; דו האָסט מיך געקענט מאַכען צו בעגעהן אַ פערברעכען, יע, די אונאַנשטענדיגסטע האַנדלונגען, ווייל דיר האָט געפעהלט פערשטאַנד און אָנשטאָט זיך צוצוהערען צו מיינע אידעען, האָסטו געהאַנדעלט לויט נאָך דיין אייגענעם נאַרישען שכל. אָבער נאָכהער, ווען איך האָב ערוואַכט, און האָב אָנגעפאַנגען צו דענקען, און געזעהן אַז מיין עהרע איז געטראָמ־פּעלט געוואָרען, האָב איך זי געוואָלט געווינען דורך אַ גרויסע טהאַט, דורך אַן ענטדעקונג, אָדער דורך אַן עהרענהאַפטען זעלבסט־מאָרד. איך האָב געוואָלט מיטגעהן אין דער מלחמה, אָבער איך האָב עס נישט געטאָרט. דאָס איז געווען דאַמאָלסט ווען איך האָב זיך אַריינגעוואָרפען אין מיינע פאָרשונגען, און יעצט ווען איך האָב נור בעדאַרפט מיינע הענד אויסשטרעקען און נעהמען די פרוכט דערפון, האָסטו מיינע אָרעמס אָבגעשניטען. יעצט בין איך

עהרעלאָז און קען מעהר נישט לעבען, ווייל אַ מאַן קען נישט לעבען אָהן עהרע.

לאורא: אָבער אַ ווייב?

ריטמייסטער: יא, ווייל זי האָט איהרע קינדער, און דער מאַן האָט דאָס נישט. אָבער מיר און די איבעריגע מענשהייט לעבען אונזער לעבען אונבעוואוסט ווי קינדער, פול מיט איינביל־דונגען, אידעאַלען און אילוזיאָנען; און דאַן ערוואַכען מיר; דאָס איז נאָך גאָרנישט, אָבער מיר ערוואַכען מיט די פיס אויפ'ן קאָפּ־קישען, און דער וואָס וועקט אונז אויף איז אַליין אַ נאַכטוואַנדלער. ווען פרויען ווערען אַלט און הערען אויף צו זיין פרויען, קריגען זיי אויף דער מאָרדע אַ באָרד; איך וואונדער זיך און פרעג, וואָס קריגען די מענער ווען זיי ווערען אַלט און הערען אויף צו זיין מענער? די וואָס פלעגען ארויסלאָזען אַ האָהנערשען געשריי, זיינען שוין מעהר קיין העהנער נישט געווען, זאָנדערען קאַפּוּאַנען*) און די פילינקען האָבען געענטפערט אויף דעם רוף — און אַזוי האָבען מיר זיך געפונען ווען די זון האָט געזאָלט אויפגעהן אין לבנה־שטראַהלען, זיצענדיג אין רואינען, אַקוראַט ווי אין די גוטע אַלטע צייטען. דאָס איז נאָר געווען אַ קליינער מאָרגען־דרעמעל מיט ווילדע חלומות, אָבער נישט קיין ערוואַכונג.

לאורא: דו ווייסט, דו וואָלסט געקענט זיין אַ גוטער פּאָעט!

ריטמייסטער: עס קען מעגליך זיין!

לאורא: יעצט בין איך שלעפעריג, און אויב דו האָסט נאָך אַזעלכע פאַנטאַזיען, האַלט זיי פאַר מאָרגען.

ריטמייסטער (האַלט זי אָב ווען זי וויל נעבען איהם פערבייגעהן): וואַרט, נאָך איין וואָרט, וואָס איז מעהר וויכטיג פון אַלעם: פיהלסטו אַ האַס צו מיר?

לאורא: יא, צייטענווייז, ווען דו ביזט אַ מאַן.

---

*) אַ מענליכער פויגעל, וועלכען מען האָט געמאַכט פאַר אוים זכר.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס איז אַלזאָ אזא סאָרט ראַסען־האַס. אויב ס'איז אמת, אז מיר שטאַמען פון אפען, דאַן מוז דאָס מינדעסטענס זיין פון צווייערליי מינים; מיר זיינען איינס צום אנדערען נישט עהנליך!

ל א ו ר א: וואָס ווילסטו מיט דעם אַלעמען זאָגען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איך פיהל אז איינער מוז אין דעם קאַמפף אונטערגעהן.

ל א ו ר א: ווער?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דער שוואַכערער, נאַטירליך.

ל א ו ר א: און דער שטאַרקערער, וועט ער האָבען רעכט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: געוויס, אזוי לאַנג ווי ער האָט די מאַכט.

ל א ו ר א: דאַן האָב איך רעכט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: האָסטו דען די מאַכט?

ל א ו ר א: די מאַכט פון געזעץ, און דאָס איז די, אונטער וועמעס אויפזיכט איך וועל דיך מאָרגען שטעלען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אונטער אַן אויפזיכט?

ל א ו ר א: יא, און דאַן וועל איך אַליין קאָנען ערציהען מיין קינד, נישט דאַרפענדיג זיך צוהערען צו דיינע חלומות.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: און ווער וועט בעצאָהלען פאַר די ערציהונג, ווען איך וועל מעהר נישט זיין?

ל א ו ר א: דיין פענסיאָן.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (געהט צו איהר סטראַשענדיג): ווי האָסטו געקענט מאַכען מיך צו שטעלען אונטער די אויפזיכט פון א געריכט?

ל א ו ר א (נעהמט אַרויס אַ בריעף): אויפ'ן גרונד פון דעם בריעף, פון וועלכען אַן איבערגעשריעבענע קאָפּיע געפינט זיך יעצט פאַר די הויפּט־ריכטער פון וואַהנזין־געריכט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס איז דאָס פאַר אַ בריעף?

ל א ו ר א (ציהט זיך הינטערוויילעכס צוריק צו דער טהיר,

לינקס) : פון דיר ! דיין ערקלערונג צום דאָקטאָר, אַז דו ביזט וואהנזיניג.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (קוקט איהר אָן שטום).

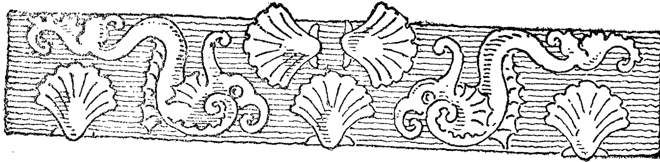
ל א ו ר אַ : דו האָסט שוין, ליידער, דיין פּפליכט אַלס נויט־ווענדיגער פּאַטער און ברויט־פּערזאָרגער ערפילט. דו ביזט מעהר נישט נויטיג און קענסט געהן. דו קענסט געהן, ווייל דו האָסט שוין איינגעזעהן אַז מיין פּערשטאַנד איז אַזוי שטארק ווי מיין ווילען, און ווייל דו ווילסט דאָ ניט שטעהן און עס אנערקענען. (זי ווענדעט זיך אָבצוגעהן, דורך לינקס.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר (געהט צו צום מיטעל־טיש, כאַפּט דעם ברענענדען לאָמפּ און שליידערט איהם געגען לאורא'ן, וועלכע ענטלויפט הינטערוויילעכס דורך דער זייטען־טהיר, לינקס).

(פאָרהאַנג פאַלט.)

דריטער אקט

(די זעלבע דעקאָראַציאָנען, אויפ'ן מיטעל־טיש שטעהט אַן אַנדער לאָמפּ. די טאַפּעטען־טהיר, לינקס, איז פערשטעלט מיט אַ שטוהל.)

ע ר ש ט ע   ס צ ע נ ע.

(די אַממע, לאורא.)

ל א ו ר א : האָסטו פון איהם געקראָגען די שליסלען ?

א מ מ ע : געקראָגען ? זאָל איין גאָט זיך דערבאַרעמען ! אָבער איך האָב זיי גענומען פון זיינע קליידער, וועלכע נאָיד האָט אויסגעפּוצט אין דרויסען.

ל א ו ר א : הייסט דאָס, אַז נאָיד איז היינט אויף דער וואך !

א מ מ ע : יאָ.

ל א ו ר א : גיב מיר די שליסלען.

א מ מ ע : אָבער איהר הערט, גנעדיגע פרוי, זיין אַרום־שפּאַנען דאָרט אויבען ? אַרויף און אַראָב, אַרויף און אַראָב !

ל א ו ר א : איז די טהיר פעסט פערשלאָסען ?

א מ מ ע : יאָ, זי איז גענוג פעסט פערשלאָסען.

ל א ו ר א (עפענט אויף דעם שרייב־טיש און זעצט זיך אַוועק נעבען איהם) : קאָנטראָליר דיינע געפיהלען, מאַרגאַרעטא, קיין זאך אויסער רוהיגקייט קען אונז דאָ נישט העלפען. (מען קלאַפּט.) ווער איז דאָס ?

א מ מ ע (עפענט די מיטעל־טהיר) : דאָס איז נאָיד.

ל א ו ר א: לאָז איהם אַריין.

נ אָ י ד (קומט אַריין) : אַ בריעף פון דעם הערר אָבערשט !

לאורא: גיב איהם אהער. (זי לעזט.) אזוי!... נאַיד, האָסטו אַלע פּאַטראָנען פון די געוועהר און די יאַג־טאַשען ארויס־גענומען?

נאַיד: אַלעס ווי די פרוי ריטמייסטער האָט בעפוילען!

לאורא: דאַן ווארט אין דרויסען, ביז איך וועל ענטפער׳ען דעם בריעף צום הערר אָבערשט! (נעהמט שרייבען; נאַיד אָב דורך דער מיטע.)

אממע: הערט נור, גנעדיגע פרוי! וואָס דענקט איהר טהוט ער דאָרט אויבען?

לאורא: זיי שטיל, שטער מיך נישט ווען איך שרייב. (עס הערט זיך ווי מען זעגט.)

אממע (רעדט האַלב לויט, פאַר זיך): אַך, זאָל אונז גאָט אין זיין באַרמהערציגקייט קומען צו הילף! מיט וואָס וועט זיך דאָס ענדיגען!

לאורא: נאַ... גיב דאָס נאַיד׳ען! און מיין מוטער טאָר דערפון גאָר נישט וויסען! דו הערסט?

אממע (אָב דורך דער מיטע).

לאורא (ציהט אַרויס די שופלאדען פון שרייב־טיש און נעהמט אַרויס פּאַפּיערען).

צווייטע סצענע.

(לאורא. דער פּאַסטאָר קומט דורך די מיטעל־טהיר.)

פּאַסטאָר (נעהמט אַ שטוהל און זעצט זיך נעבען לאַורא׳ן ביים שרייב־טיש): גוטען אבענד, שוועסטער! איך בין געווען אוועק, ווי דו האָסט געהערט, דעם גאַנצען טאָג און בין יעצט ערשט געקומען — דאָ איז דערוויילּ פּאָרגעקומען שרעקליכע זאַכען?

לאורא: יא, ברודער. איך האָב נאָך אין מיין לעבען נישט דורכגעמאַכט אַזאַ נאַכט און אַזאַ טאָג.

פּאַסטאָר: נאַ, איך זעה יעדענפאַלס, אַז דיר איז קיין שום שלעכטס ניט געשעהן.

לאורא: ניין, דאנקען גאָט, אָבער דענק נור וואָס עס האָט געקענט געשעהן!

פאסטאָר: זאָג מיר נור דאָס איינע: ווי האָט זיך דאָס אייגענטליך די געשיכטע אָנגעפאנגען. איך האָב דערפון אזוי פיעל פערשיעדענע זאכען געהערט.

לאורא: עס האָט זיך אָנגעפאנגען מיט זיינע ווילדע פאנטאזיען, אז ער איז נישט בערטהא׳ס פאָטער, און עס האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס עה ראָט אויף מיר געוואָרפען דעם ברע־נענדען לאָמפ.

פאסטאָר: דאָס איז שרעקליך, דאָס איז פאָלשטענדיגער וואהנזין! און וואָס איז יעצט צו טהאָן?

לאורא: מיר מוזען פערהיטען עס זאָל נישט קומען צו קיין נייע געוואלד־טהאטען. דער דאָקטאָר האָט שוין געשיקט אין האָספיטאל נאָך א צוואנגס־יאקע. און וועהרענד דער צייט האָב איך שוין געשריעבען צום אָבערשט, איך זוך צו בעקענען זיך מיט די געשעפטליכע אנגעלעגענהייטען פון הויז, וועלכע ער האָט געפיהרט אויף א העכסט אונפערשטענדליכען אופן.

פאסטאָר: דאָס איז ווירקליך א טרויעריגע געשיכטע. אָבער איך האָב שטענדיג ערוואַרטעט אזא זאך. פייער און וואסער — מוז זיך ענדיגען מיט אן עקספּלאָזיאָן! וואָס האָסטו אין דעם שופלאָד?

לאורא (ציהט ארויס א שופלאָד): זעה, ער האָט דאָ אלעס בעהאלטען.

פאסטאָר (קוקט אריין אין שופלאָד): גאָט אין הימעל, ער האָט דאָ דיין ליאלקע; דיין הויב אין וועלכע דו האָסט זיך געטויפט; און בערטהא׳ס קלאפּער; אויך דיינע בריעף, דיין מעדא־ליאָן. (ער ווישט זיך די אויגען.) ער האָט דיך געמוזט זעהר ליעב האָבען, לאורא. איך האָב אזעלכע זאכען נישט בעהאלטען.

לאורא: איך גלויב אז פריהער פלעגט ער מיך ליעב האָבען — אָבער די צייט ענדערט אלעס.

פ א ס ט א ָ ר: וואָס איז דאָס פאַר אַ גרויס שטיק פאַפּיער? אַ קוויטונג־צעטעל פאַר זיין קבר! יאַ, בעסער דער גרוב ווי דער משוגעים־הויז! לאורא, זאָג מיר, האָסטו אין דעם גאָר קיין שולד ניט?

ל א ו ר א: איך? וואָס קען איך דאָ האָבען פאַר אַ שולד, ווען אַ מענש ווערט וואַהנזיניג?

פ א ס ט א ָ ר: יאַ, יאַ, איך וויל בעסער דערפון נישט רעדען! נאָך אַלעמען, בלוט איז דאָך געדיכטער ווי וואַסער!

ל א ו ר א: וואָס ערלויבסטו זיך צו מיינען?

פ א ס ט א ָ ר (קוקט איהר שטאַרק אָן): הער נור!

ל א ו ר א: וואָס?

פ א ס ט א ָ ר: הער! דו קענסט דאָך נישט אָבלייקענען, אַז דאָס שטימט מיט דיין וואונש, אַז דו זאָלסט קענען אַליין ערציהען דאָס קינד?

ל א ו ר א: איך פערשטעה דיך נישט.

פ א ס ט א ָ ר: ווי איך בעוואונדער דיך!

ל א ו ר א: מיך? המ...!

פ א ס ט א ָ ר: און איך וועל יעצט דאַרפען היטען דעם פריידענקער דאָרט! דו ווייסט, איך האָב איהם אימער־צו בעטראַכט אַלס אַ קערענדעל אין אונזער גאָרטען.

ל א ו ר א (מיט אַ קורצען אונטערדריקטען שמייכעל): און דאָס וואַגסטו צו זאָגען מיר, זיין פרוי?

פ א ס ט א ָ ר: דו ביזט שטאַרק, לאורא! אונגלויבליך שטאַרק! ווי אַ פוקס אין דער פאַסטקע, בייסטו זיך ליעבערשט אָב דעם פוס, איידער זיך לאָזען פאַנגען! ווי אַ מייסטער־גנב: קיין מיטשולדיגער, אפילו אין דיין אייגענעם געוויסען אויך נישט! — לאָמיך אַ קוק טהאָן אויף דיינע הענד! — נישט איין פעררעטהע־רישער בלוט־פלעק, נישט איין שפור פון אונטערגעוואָרפענעם גיפט; דאָס איז אַ קליינער אונשולדיגער מאָרד, וועלכער קען אפילו פאַר דעם געזעץ נישט פאָרקומען; אָן אונבעוואוסטער פערברעכען;

אונבעוואוסט? דאָס איז אַ גרויסאַרטיגע ערפינדונג! דו הערסט וואָס ער דעראַרבייט דאָרט אויבען! היט זיך — ווייל ווען ער וועט זיך פון דאָרט אַרויסרייסען, וועט ער דיך צוזעגען ווי אַ ברעט אויף צווייען.

ל א ו ר א: דו פּלאַפּעלסט צופיעל, פּונקט ווי דו וואָלסט געהאַט אַ געוויסען פול מיט שלעכטס — בעשולדיג מיך, אויב דו קענסט!

פ א ס ט אָ ר: דאָס קען איך נישט.

ל א ו ר א: דו זעהסט! דו קענסט נישט, און דערפאַר בין איך אונשולדיג. דו גיב נור אכטונג זאָלסט גוט היטען, און דאָס איבעריגע וועל איך שוין אַליין פערזאָרגען. (זי הויבט זיך אויף.) אָה, דאָ קומט דער דאָקטאָר.

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

(די פאָריגע, און דער דאָקטאָר.)

ל א ו ר א: גוטען אָבענד, הערר דאָקטאָר! איהר וועט דאָך מיר אויך אַביסעל העלפען, וואָס? קיין סך איז שוין ליידער נישט געבליבען צו טהאָן. איהר הערט וואָס ער דעראַרבייט דאָרט אויבען? יעצט זיינט איהר שוין איבערצייגט?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (שטעלענדיג זיך אין דער מיט צווישען זיי): איך בין איבערצייגט אַז אַ געוואַלד־טהאַט איז בעגאַנגען געוואָרען, אָבער יעצט איז די פראַגע, צו זאָל די געוואַלט־טהאַט בעטראַכט ווערען אַלס אַן אויסברוך פון צאָרן, אָדער אַלס אַן אויסברוך פון וואהנזין?

פ אַ ס ט אָ ר: אָבגעזעהן פון דעם אויסברוך אַליין, מוזט איהר דאָך צוגעבען, אַז ער האָט געהאַט „פיקסע אידעען“.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: איך גלויב, הערר פאַסטאָר, אַז אייערע אידעען זיינען נאָך מעהר „פיקסער“.

פ אַ ס ט אָ ר: מיינע טיעפע אַנזיכטען פון די העכסטע זאכען —

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: לאָמיר לאָזען די אַנזיכטען אָן אַ זייט. — עס הענגט גענצליך אָב אָן אייך, גנעדיגע פרוי, וואָס פאַר אַן ערקלעהרונג איהר וועט געבען, צו זאָל אייער מאַן געפונען ווערען שולדיג אין אַ פערברעכען און ווערען בעשטראָפט, אָדער ער זאָל אַוועקגענומען ווערען אין אַ משוגעים־הויז. וואָס פאַר אַ בענעהמונג, דענקט איהר, איז געוועזען דעם ריטמייסטערס ?

ל א ו ר א: איך קען יעצט דערויף נישט ענטפערען.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: און איהר האָט נישט קיין פעסטע אַנזיכט דעריבער, וואָס קען דיענען אַם מייסטען די אינ־טערעסען פון דער פאַמיליע ? וואָס זאָגט איהר, הערר פאַסטאָר ?

פּ אַ ס ט אָ ר: ס'איז נישט אַזוי לייכט צו זאָגען. עס וועט זיין אַ סקאַנדאַל אין ביידע זייטען, אַזוי אָדער אַזוי.

ל א ו ר א: אָבער ווען ער זאָל נור געאורטהיילט ווערען פאַר אַ געוואַלד־טהאַט, דאַן קען ער עס דאָך נאכהער ווידער אַמאָל בעגעהן ?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: און אויב ער זאָל געשיקט ווערען אין אַ געפענגניס, קען ער באַלד ווידער ארויס פריי. אַלזאָ זעהען מיר איין, אַז דאָס בעסטע וואָלט געוועזען, ווען ער זאָל פון ערשטען אויגענבליק אָן בעהאַנדעלט ווערען אַלס וואַהנזיניגער. — וואו איז די אַממע ?

ל א ו ר א: צו וואָס ?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: זי זאָל דעם קראַנקען אָנטהאָן די צוואַנגס־יאַקע, ווען איך וועל מיט איהם רעדען און איהר דאָס בעפעהלען צו טהאָן. אָבער נישט פריהער. איך האָב זי שוין דרוי־סען. (ער געהט דורך דער מיט אַרויס אין פאָדער־הויז און קומט באַלד צוריק מיט אַ גרויס פעקעל.) זייט אַזוי גוט און הייסט די אַממע אַריינקומען. (לאורא קלינגט.)

פּ אַ ס ט אָ ר: שוידערליך ! שוידערליך ! (די אַממע קומט אַריין.)

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק (בינדט אויף דאָס פעקעל און נעהמט

אַרויס די צוואַנגס־יאַקע) : איהר זעהט, קוקט נור אַהער ! עס איז זעהר נויטיג, איהר זאָלט די יאַקע אָנטהאָן דעם ריטמייסטער פון הינטען, ווייל איך האָב איינגעזעהן, אַז אום צו פערמיידען ווייטערע געוואַלד־טהאַטען מוז דאָס געטהאָן ווערען. ווי איהר זעהט, האָט זי אונגעהייער לאַנגע ארבעל, דערמיט עס זאָל קענען הינדערען זיינע בעוועגונגען. און מען דאַרף זיי צוזאַמענקניפּען אויפ'ן רוקען. דאָ זיינען אויך צוויי רימענס וועלכע ווערען דורכגעצויגען דורך שנאַלען, און דאַרפען דערנאָך אויף דעם לעהן פון א שטוהל אָדער אויף א סאָפע, ווי עס מאַכט זיך בעסער צום האַנד, צוגעשנאַלט ווערען. וועט איהר דאָס טהאָן ?

א מ מ ע : ניין, הערר דאָקטאָר, דאָס קען איך נישט ; איך קען עס נישט !

ל א ו ר א : ווארום מאַכט איהר עס נישט אַליין, הערר דאָקטאָר ?

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק : ווייל דער קראַנקער האָט צו מיר נישט קיין צוטרויען. איהר, גנעדיגע פרוי, וואָלט דאָס געקענט טהאָן אַמבעסטען, אָבער איך האָב מורא, אַז ער טרויט אייך שוין אויך נישט.

ל א ו ר א (מאַכט אַקורצע, אונצופריעדענע בעוועגונג).

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק : פיליי‏כט איהר, הערר פּאַסטאָר ?

פּ אַ ס ט אָ ר : ניין, איך נישט, א דאַנק.

פ י ע ר ט ע ס צ ע נ ע.

(די פאָריגע. נאָיד קומט צוריק דורך דער מיטע.)

ל א ו ר א : האָסטו שוין איבערגעגעבען דעם בריעף ?

נ אָ י ד : ווי איהר האָט בעפוילען, גנעדיגע פרוי.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק : זיינט איהר דאָס נאָיד ? איהר זיינט דאָך בעקאַנט מיט די פערהעלטניסע דאָ, איהר ווייסט אַז דער הערר ריטמייסטער איז ניט ביים ריכטיגען זינען, און איהר מוזט אונז העלפען אויף איהם אכטונג געבען.

נ אַ י ד: אויב איך קען עטוואָס טהאָן פאַר דעם הערר ריט־מייסטער, וועל איך עס גערן טהאָן.

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: איהר זאָלט איהם אָנטהאָן די צוואַנגס־יאַקע —

אַ מ מ ע: ניין, ער זאָל זי אַפּילו נישט בעריהרען. נאַיד זאָל איהם גאָר קיין שלעכטס נישט טהאָן. איך וועל עס ליעבערשט טהאָן אַליין, זעהר, זעהר זאַנפט. און נאַיד זאָל מעהר נישט ווי ווארטען אין דרויסען אונטער דער טהיר און מיר קומען צו הילף, ווען עס וועט נויטיג זיין. דאָס אַלעס. (עס הערט זיך אַ זעהר הויך קלאַפּען אויף דער טאַפּעטען־טהיר.)

ד ר. אָ ס ט ע ר מ א ר ק: דאָ איז ער! לעגט אַ וועק די יאַקע אונטער אַ שאַל אויף יענעם שטוהל. (ער צייגט איהר אָן אַ שטוהל אונטער'ן מיטען־טיש.) און יעצט געהט אַלע ארויס; איך און דער הערר פּאַסטאָר וועלען איהם עמפּפאַנגען. געהט שנעל, די טהיר קען נאָך האַלטען בלויז איין מינוט.

אַ מ מ ע (פאָלגט די אָנווייזונג פון דעם דאָקטאָר, און געהט אָב נאָך לינקס).

נ אַ י ד (אָב דורך דער מיט).

ל א ו ר א (פערשליסט דעם שרייב־טיש, און געהט אָב נאָך לינקס).

(דער דאָקטאָר און דער פּאַסטאָר ציהען זיך צוריק, קוקענדיג אויף דער טהיר, אין הינטערגרונד צו לינקס; באַלד ווערט די טאַפּעטען־טהיר מיט אַזאַ קראַפט אויפגעריסען, אַז דער שלאָס שפּרינגט אָב און דער שטוהל ווערט אומגעוואָרפען.)

פ י נ פ ט ע ס צ ע נ ע.

ר י ט מ י י ס ט ע ר (קומט אַרויס מיט אַ הויפען ביכער אונטער זיין אָרעם און לעגט זיי אויפ'ן טיש): אַלעס איז דאָ צו לעזען, אין אַלע ביכער. איך בין אַלזאָ משוגע נישט געווען! דאָ געפינט זיך אין דער אָדיסעע, אין ערשטען געזאַנג, פערז צוויי הונדערט און

פופּצעהן, זייטע זעקס, אפּסאַלאָ׳ס איבערזעצונג, עס איז טעלעמאַך וועלכער רעדט צו אַטהענע: „מיין מוטער האָט מיר געזאָגט: אַז ער, אָדיסעע, איז מיין פאָטער, אָבער איך ווייס נישט, ווייל פון זיך אַליין האָט נאָך קיינער נישט געוואוסט“. און דער צווייפעל זיצט אין טעלעמאַך פון פּענעלאָפּע, די טוגענדהאַפטסטע פרוי. דאָס איז שעהן: נישט? און דאָ האָבען מיר דעם נביא יחזקאל: „דער נאַר זאָגט: זעה, דאָס איז מיין פאָטער, אָבער נאָר זי קען וויסען ווע־מעם לענדען האָבען מיך ענטוויקעלט“. דאָס איז גאַנץ קלאָהר. וואָס האָב איך דאָ? רוסלאַנד׳ס ליטעראַטור־געשיכטע פון מערסלעקאָוו: „אַלעקסאַנדער פושקין, רוסלאַנד׳ס גרעסטער דיכטער, איז מעהר געשטאָרבען פון די יסורים דורך די נאַכריכט וואָס עס איז פער־שפּרייט געוואָרען, אַז זיין פרוי איז איהם אונטריי געווען, ווי פון דער קויל וואָס ער האָט געקראָגען ביים דועל אין ברוסט, און אויפ׳ן טויטען־בעט האָט ער געשוואָרען אַז זי איז שולדיג“. עזעל! וואָס פאַר אַן עזעל! ווי האָט ער געקענט שווערען דערויף? יעצט הערען זיי כאָטש ווי איך לעז מיינע ביכער! (קוקט זיך אַרום און דערזעהט ביידע מענער.) אַך, זעה נור, יאָהאַנעס, ביזטו דאָס? און דער הערר דאָקטאָר! אַך, איך זעה שוין! האָט איהר געהערט וואָס איך האָב אַמאָל געענטפערט אַן ענגלישע דאַמע, וועלכע האָט זיך פאַר מיר בעקלאָגט, אַז די אירלענדער פלעגען זייערע פרויען ברענענדע לאָמ־פּען אין די געזיכטער וואַרפען“, „גאָט ווייס וואָס פאַר אַ ווייבער“, האָב איך אויסגעשריען. — „ווייבער?“ האָט זי געשטאַמעלט. — „יאָ, נאַטירליך“, האָב איך געענטפערט. „ווען עס קומט דערצו, אַז אַ מאַן, אַ מאַן, וועלכער האָט געליעבט און געדיענט אַ פרוי, נעהמט אַ ברענענדע לאָמפּ און שליידערט איהר אין געזיכט אריין, קען מען דאָך שוין וויסען“...

פּ אַ ס ט אָ ר: וואָס קען מען וויסען?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: גאָרנישט, מען קען קיינמאָל גאָר־נישט וויסען. מען גלויבט נור, איז דאָס נישט אמת, יאָנאַס? מען גלויבט, און דאַן ווערט מען געראַטעוועט! יאָ, דאָס קען מען ווע־

רען! אבער איך ווייס, אז מען גלויבט, קאָן מען אונטערגערן. דאס ווייס איך!

ד ר. אָ ס ט ע ר מ אַ ר ק: הערר ריטמייסטער!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ש־ש־ש... איך וויל מיט אייך נישט רעדען; איך וויל אייך נישט הערען איבערפּלאַפּלען וויא אַ טעלעפאָן, אַלעס וואָס עס ווערט דאָ אינווייניג גערעדט! — הער, יאָנאס, גלויבסט דו אַז דו ביזט דער פאָטער פון דיינע קינדער? איך געדענק אַז איהר האָט געהאַלטען אַ הויז־לעהרער, אַ גאַנץ שעהנעם יונג, און פון וועלכען מען האָט זעהר פיעל גערעדט.

פ אַ ס ט אָ ר: אַדאָלף, היט זיך!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: טהו נאָר אַ טאַפּ אונטער דיין פּארוק און זעה צי דו קענסט דאָרט נישט אָנטאַפּען צוויי קנויטען. אויף מיין עהרען וואָרט, מיר דוכט, אז ער ווערט בלייך! יא, יא, זיי רעדען נור, אָבער, גרויסער גאָט, זיי רעדען אַזוי פיעל. אָבער נאָך אַלעמען זיינען מיר פערהייראַטע מענער נישט מעהר ווי לעכערליכע גאָרנישטען. נישט אמת, דאָקטאָר? און ווי איז עס פאָרגעקומען מיט אייער פאַמיליען־בעט? האָט איהר אמאָל נית געהאַט אַ ליטנאנט ביי אייך אין הויז, האַ? וואַרטסט נאָר, איך וויל יעצט דערראַטען: ער הייסט (שושקעט עטוואס דעם דאקטאר אין אויער אריין) איהר זעהט, ער ווערט אויך בלייך! אָבער איהר דארפט אייך שוין מעהר נישט ערגערען, זי איז שוין טויט און בעגראבען! און וואָס עס איז געשעהן קען שוין אונגעשעהן נישט געמאכט ווערן. איך אָבער, האָב איהם געקענט, און ער איז יעצט — קוקט אויף מיר, הערר דאקטאָר — ניין, גלייך אין געזיכט אריין — אַ מאַיאָר ביי די דראגונערס! און כאַפּט מיך דער טייפעל אויב איך גלויב נישט, אַז ער האָט אויך געהאַט הערנער.

ד ר. א ס ט ע ר מ א ר ק (פערדריסליך): הערר ריטמייסטער, וואָלט איהר פיליכט נישט געוואָלט ריעדען פון עטוואָס אנדערש.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: איהר זעהט! ער וויל באַלד רעדען פון עטוואָס אַנדערש ווען איך האָב נור דערמאָהנט הערנער.

פ א ס ט אָ ר: ווייסט דו, אַדאָלף, אַז דו ביזט וואַהנזיניג?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, דאס וויים איך גאַנץ גוט, אָבער וואָלט איך נור בעדאַרפט אייערע געקרוינטע געהירען בעהאַנדלען פאר אַ שטיקעל צייט, וואָלט איך אייך אויך באַלד געקענט פער־שפּאַרען! איך בין וואַהנזיניג, אָבער ווי בין איך עס געוואָרען? דאס געהט אייך נישט אָן. און דאָס געהט קיינעם נישט אָן! אָבער וואָלט איהר פיליכט נישט געוואָלט רעדען פון עטוואָס אַנדערש? (ער נעמט דעם פאָטאָגראַפי־אַלבום פון טיש און עפענט איהם אויף). הער, יעזוס, איז דאָס מיין קינד! מיינס! דאָס קע־נען מיר נישט וויסען. ווייסט איהר וואָס מען וואָלט בעדאַרפט טהון, אום דאָס צו קענען וויסען? צוערשט זיך פערהייראַטען און ערהייכען אַ גרויסע שטעלונג אין געזעלשאַפט; דאַן זיך באַלד ווידער שיידען און ווערען אַ געליעבטער און אַ געליעבטע; און דאַן אַדאָפּטירען דאָס קינד; און דאַן וועט מען ווייניגסטענס קע־נען וויסען אַז דאָס קינד איז אַן אַדאָפּטירטעס. האָב איך נישט רעכט? אָבער וואָס קען מיר דאָס יעצט אַלעס העלפען? וואָס קען מיר דאָס העלפען ווען איהר האָט אַוועקגערויבט פון מיר מיין אונשטערבליכקייט. וואָס נוצט מיר יעצט די וויסענשאַפט, די פילאָזאָפיע, ווען איך האָב נישט פאַרוואָס צו לעבען? וואָס קען איך טהון מיט מיין לעבען, ווען איך האָב קיין עהרע נישט? איך האָב פערפלאַנצט מיין רעכטען אַרים, אַ האַלב פון מיינע געהירען, אַ האַלב פון מיין מאַרך צו אַן אַנדער שטאַם. איך האָב געגלויבט, אַז זיי וועלען אויפוואַקסען צוזאַמען און וועלען זיך פערקניפּען אין אַ מעהר פאָלקאָמענערען בוים; און דאַן איז געקומען עמי־צער מיט אַ מעסער און אונטערגעשניטען די אונטערשטע פלאַנ־צונג, און אַצינד בין איך נור אַ האַלבער בוים, אָבער דער אַנדערער האַלבער וואַקסט ווייטער מיט מיין אָרים און מיט מיינע האַלבע געהירען, ווערענד איך פערוועלק און שטאַרב, ווייל זיי זיינען

געוועז די בעסטע טהיילען וואָס איך האָב פון זיך ארויסגעגעבען. יעצט וויל איך שטארבען. טהוט מיט מיר וואָס איהר ווילט, איך בין מעהר נישט איך. (ער זינקט ארונטער אויף א שטוהל נעבען דעם סאפע־טיש).

(דער דאָקטאָר טהוט א וואונק צום פּאַסטאָר און זיי געהען ביידע אָב אין נעבען־צימער לינקס; בערטהאַ קומט באַלד נאָך זיי אריין).

זעקסטע סצענע.

דער ריטמייסטער; בערטהאַ.

ריטמייסטער (זיצט צוזאַמען געפאלען נעבען סאפע־טיש; בערטהאַ געהט צו צו איהם).

בערטהא: דו ביזט קראַנק, פּאַפּאַ?

ריטמייסטער: (הויבט אויף פערדריסליך זיינע אויגען): איך?

בערטהא: ווייסט דו וואָס דו האָסט געטהון? ווייסט דו אז דו האָסט געוואָרפען דעם לאָמפּ נעגען דער מאמען?

ריטמייסטער: האָב איך דאָס?

בערטהא: יא, דו האָסט דאָס. דענק נור ווען זי וואָלט געשעדיגט געוואָרען?

ריטמייסטער: וואָס וואָלט דאָס אויסגעמאַכט?

בערטהא: דו ביזט נישט מיין פאטער ווען דו קענסט רעדען אזוי!

ריטמייסטער (שטעהט אויף): וואָס זאָגסטו? בין איך נישט דיין פּאָטער? ווער האָט דאָס דיר געזאָגט? און אויב אזוי, ווער איז דיין פאָטער? ווער?!

בערטהא: יא, דו וויינעגסטענס נישט.

ריטמייסטער: אַלץ נישט איך! ווער זשע דען? ווער? ווי עס ווייזט אוים האָט מען דיך גוט אונטעררינכטעט. און איך האָב דאָס נאָך בעדארפט צו דערלעבען, אז מיין אייגען קינד זאָל מיר גלייך אין געזיכט אריין זאָגען, אז איך בין נישט

איהר פאָטער. אָבער, ווייסט דו דען נישט, אַז דאָס איז אַ שאַנ־
דע פאַר איהר, ווען דאָס וואָלט אַזוי געווען?

ב ע ר ט ה א: דו זאָלסט גאָר קיין שלעכטס נישט רעדען
וועגען דער מאַמען, דו הערסט!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, איהר האָלט אַלע צוזאַמען געגען
מיר, און אַזוי זענט איהר פון אימער צו געווען.

ב ע ר ט ה א: פּאַפּאַ!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: רעד נישט דאָס וואָרט מעהר!

ב ע ר ט ה א: פּאַפּאַ! פּאַפּאַ!

ר י ט מ י י ס ט ע ר (ציהט זי צו צו זיך): בערטהא,
טהייער געליעבטעס קינד, דו ביזט מיין קינד! יא, יא! עס קען
אַנדערש נישט זיין. און אַזוי איז דאָס. און דאָס אַלעס איבעריגע
איז נישט מעהר ווי קראַנקהאַפּטע גדאַנקען געווען, וועלכע זיינען
געקומען מיט'ן ווינד, ווי אַ פּעסט און פיבער. קוק מיך שטאַרק
אָן, דאַמיט איך זאָל קענען מיין נשמה אין דיינע אויגען זעהן. —
אָבער איך זעה אויך איהר נשמה דאָרט! דו האָסט צוויי נשמות;
מיט איינע ליעבסט דו מיך און מיט דער אַנדערער האסט דו מיך.
אָבער דו מוזט מיך נור ליעבען. דו זאָלסט נור איין נשמה האָבען,
אַז נישט וועסטו קיין מאָל קיין פריעדען נישט האָבען און איך
אויך נישט. דו זאָלסט נור איין גדאַנק האָבען און דער זאָל זיין
דאָס קינד פון מיינע גדאַנקען. דו זאָלסט נור האָבען איין ווילען,
וועלכער זאָל זיין ווי מיינער.

ב ע ר ט ה א: דאָס וויל איך נישט; איך וויל זיין איך
אַליין.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס בעדאַרפסט דו נישט! דו
זעהסט איך בין אַ קאַניבאַל, איך וועל דיך אויפפרעסען. דיין מו־
טער האָט מיך געוואָלט אויפפרעסען, אָבער זי האָט דאָס נישט גע־
קענט. איך בין ווי סאַטורן, וועלכער האָט אויפגעפרעסען זיינע
אייגענע קינדער ווייל מען האָט איהם פּראָפעציייהעט, אַז נישט
וועלען זיי איהם אויפפרעסען. פרעסען אָדער אויפגעפרעסען צו

ווערען? דאָס איז די פראַגע! ווען איך וועל דיך נישט פרעסען וועסט דו מיך אויפפרעסען. און דו האָסט מיר שוין געוויזען דיי־נע צייהנער! אָבער שרעק זיך נישט, מיין קינד, איך וועל דיר קיין שלעכטס נישט טהון. (ער געהט אין אונטערגרונד ווי זיינע וואַפען הענגען און נעמט אַראָב אַ רעוואָלווער).

ב ע ר ט ה אַ (פערזוכט צו ענטלויפען): הילף! מאַמע! הילף! ער וויל מיך ערמאָרדען!

א מ ע (קומט אַריין): הערר אַדאָלף, וואָס איז דאָס?

ר י ט מ י י ס ט ע ר (אונטערזוכט דעם רעוואָלווער): האָסט דו די פּעטראָנען אַרויסגענומען?

אַ מ מ ע: יא, איך האָב זיי נאָר געלעגט אָן אַ זייט; זייט רוהיג, איך וועל זיי שוין באַלד ווידער אויפזוכען. (זי נעמט דעם ריטמייסטער פאר'ן האַנד און זעצט איהם אויף אַ שטוהל, אין דער רעכטער זייט פון טיש, אויף וועלכען ער זינקט פּיבעריש אַרונטער; דאַן נעמט זי די צוואַנקס־יאקע און שטעלט זיך הינטער'ן שטוהל, אויף וועלכען ער זיצט. בערטהאַ גנב'עט זיך דערווייל אַרויס דורך לינקס.)

א מ ע: הערר אַדאָלף, געדענקט איהר ווען איהר זייט גע־ווען מיין געליעבטעס קינד, און איך פלעג אייך פיהרען לייגען שלאָפען און מיט אייך גאָט בעטען. און געדענקט איהר ווי איך פלעג אויפשטעהן אין מיטען דער נאַכט און אייך געבען א טרונק וואסער; געדענקט איהר, ווי איך פלעג אנצינדען א ליכט און אייך שיינע מעשה'לעך דערצעהלען. ווען איהר האָט נישט געקענט אַנשלאפען ווערען דורך די בייזע חלומות, וואס עס האָט זיך אייך גע'חלום'ט. קענט איהר אייך דאס נאָך דערמאָהנען, הערר אַדאָלף?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: רעדט ווייטער דערפון, מאַרגאַ־רעטהע, דאס בערוהיגט מיין קאָפּ, ווי זאנפט! רעדט מעהר דער־פון.

א מ ע: יא, אבער איהר מוזט אייך אויך צוהערען! גע־דענקט איהר, ווען איהר האָט אמאָל גענומען א גרויס מעסער און

איהר האָט געוואלט דערמיט אויסשניצען קליינע שיפעלאך, און ווי איך בין אריינגעקומען און האָב געמוזט דאס מעסער פון אייך אויסנארען, ווייל איהר האָט נישט געגלויבט, אז מען מיינט אייך צום גוטען — „גיב מיר די גיפטיגע שלאנג“, האָב איך געזאָגט, „אז נישט בייסט זי!“ און איהר האָט דאָן דאָס מעסער אוועקגע־לייגט (נעמט דעם רעוואָלווער אַרויס פון זיין האַנד) און דאַן ווען איהר האָט אייך בעדארפט אָנטהון און איהר האָט נישט געוואָלט, האָב איך אייך בעדארפט איינריידען און זאָגען, אז איהר וועט באלד אָנטהון אַ גאָלדען רעקעל און געהן געקליידעט ווי אַ פּרינץ. און דאן האָב איך גענומען דיין קליין מידערעל וואָס איז געמאכט געוועזן פון גראבען געוואנד און האָב עס געהאלטען פאר אייער ברוסט, און האָב געזאָגט „שטעק אריין דיינע ביידע הענטלעך“, און דאַן האָב איך געזאָגט „זיץ נור שעהן, שטיל, ווען איך קנע־פּעל עס דיר צו אויפ'ן רוקען“. (זי ציהט אויף איהם וועהרענד דער צייט די צוואַנגס־יאַקע.) און דאַן האָב איך געזאָגט „שטעה יעצט אויף און געה דורך ביז צו דער סאָפע, כדי איך זאָל קענען זעהן ווי עס ליגט“. (זי פיהרט איהם צו צו דער סאפע). און דאן האָב איך געזאָגט: „יעצט מוזט דו געהן און זיך לעגען שלאָפען“.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס האָסט דו געזאָגט איך זאָל געהן שלאָפען ווען איך בין אָנגעטהון? פערדאמטעס פרויענצי־מער! וואָס האָסטו מיט מיר געטהאָן? (ער פערזוכט זיך צו בע־פרייען). אך, דו כיטרע גהינם'ישע פרוי! ווער האָט זיך גאָר גע־קענט דענקען אז דו בעזיצסט אזוי פיעל פערשטאנד. (ער לעגט זיך אויף דער סאָפע.) געפאנגען, געבונדען, בעטראָגען, און קען נישט שטארבען.

א מ ע: פער'צייהעט מיר, הערר אדאָלף, זייט מיר מוחל, אָבער איך האָב אייך מעהר נישט געוואָלט ווי פערהיטען פון צו טויטען אייער קינד.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: פאר וואָס האָסטו מיך נישט געלאָזט

טויטען מיין אייגען קינד? דאָס לעבען איז דאָך נישט מעהר ווי א גיהנם און דער טויט — א הימעלרייך; און א קינד געהערט דאָך דעם הימעל.

א מ ע: ווי ווייסט איהר וואָס עס קומט נאָכ'ן טויט?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאס איז די איינציגע זאַך וואָס מען ווייס, אָבער פון לעבען ווייס מען גאָרנישט! אָה, ווען מען זאָל נאָר קאָנען וויסען אַלעס פריהער.

א מ ע: הערר אדאָלף, בויגט איין אייער הארטעס הארץ און בעט גאָט פאר פערגעבונג. נאָך איז נישט צו שפּעט, ווייל עס איז אויך נישט צו שפּעט געוועזען פאר'ן גנב אויף'ן קרייץ, ווען אונזער ערלייזער האָט געזאָגט: „נאָך היינט וועסטו מיט מיר זיין אין גן־עדן!"

ר י ט מ י י ס ט ע ר: קוואָקעסט דו שוין ווי פאר א טויטע אַלטע וואָראָנע?

אַ מ ע (נעמט ארויס איז געזאַנג־בוך פון קעשענע).

ר י ט מ י י ס ט ע ר (רופט): נאָיד! וואו איז נאָיד?

נ אָ י ד (קומט אַריין).

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ווארף אַרויס די פרוי! זי וויל מיך מאַכען פאַר א געשטאָרבענעם מיט איהר געזאַנג־בוך. ווארף זי דורך דורכ'ן פענסטער, אָדער דורכ'ן קוימען, אָדער דורך וואַנען דו ווילסט, אַרויס מיט איהר!

נ אָ י ד (קוקט אויף דער אַממע): זאָל אייך גאָט בעשיצען, הערר ריטמייסטער. אָבער — איך קען דאָס נישט! ווען עס וואָלטען האָטש געוועזען זעקס יונגען, נאָר נישט קיין פרוי.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ביזטו נישט שטאַרקער פון א פרוי־ענצימער, הא?

נ אָ י ד: געוויס בין איך שטאַרקער, אָבער איהר זעהט, דאָס איז א גאַנץ אַנדער זאַך וואָס מען קען אויף א פרוי קיין האַנד נישט אַרויפלעגען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: וואָס איז דאָס פאַר אַן אַנדער זאַך? האָבען זיי דען נישט זייערע הענד אויף מיר ארויפגעלעגט?

נ אָ י ד: יא, אָבער איך קען נישט, הערר ריטמייסטער, דאָס איז אַקוראַט ווי איהר וואָלט מיר געהייסען פּאַטשען דעם פּאַסטאָר. דאָס איז געגען די נאַטור, איך קען דאָס נישט.

ל א ו ר א (קומט פון לינקס. גיט אַ וואונק צו נאָיד'ען אַז ער זאָל געהן).

נ אָ י ד (געהט אָב דורך די מיטעל־טהיר).

ז י ע ב ע ט ע ס צ ע נ ע.

(די פאָריגע און לאורא.)

ר י ט מ י י ס ט ע ר: אמפּאַלע! אמפּאַלע! דו שפּיעלסט זיך יעצט מיט דער דובינע, וועהרענד הערקולעס שפּינט דיין וואָל!

ל א ו ר א (טרעט צו צו דער סאָפע): אַדאָלף, קוק אויף מיר. דענקסטו איך בין דיין שונא?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: יא, איך דענק אזוי!... איך גלויב אַז איהר זיינט מיר אַלע שונאים! מיין מוטער, וועלכע האָט נישט געוואָלט אַז איך זאָל קומען אויף דער וועלט, ווייל איך בין געבוי־רען געוואָרען מיט שמערצען — איז געוועזען מיין שונא, ווייל זי האָט ביי מיר אַוועקגערויבט מיין ערשטע לעבענס־פרייד: די נאַהרונג, און מיך דאַדורך געמאַכט פאַר אַ האַלבען קריפּעל! מיין שוועסטער איז געוועזען מיין שונא, ווייל זי האָט מיך געלערענט צו זיין אונטערטהעניג. די ערשטע פרוי וועלכע איך האָב אומאַרעמט איז געוועזען מיין שונא, ווייל זי האָט מיר געגעבען צעהן יאָהר קראַנקהייט אַלס בעלוינונג פאַר מיין ליעבע וועלכע איך האָב איהר געגעבען. מיין טאָכטער איז געוואָרען מיר אַ שונא, ווען זי האָט געדאַרפט קלייבען צווישען מיר און דיר. און דו, מיין פרוי, ביזט געוועזען מיין הויפּט־שונא, ווייל דו האָסט מיך נישט אָבגעלאָזט ביז איך ליעג שוין יעצט אַ טויטער אויפ'ן טויטען־בעט.

ל א ו ר א: איך וויים נישט אויב איך האָב אַמאָל געדענקט אָדער פּרובירט, צו טהאָן דאָס וואָס דו מיינסט. עס קען זיין, אַז

עס האָט אין מיר געלעבט אַ טונקעלע נייגונג דיך צו בעזדייטיגען אלס אַ הינדערניס, אלס אַ שטערונג, אָבער קיינמאָל מעהר. און אויב דו זעהסט עטוואָס געפּלאַנטעס אין מיינע האַנדלונגען, דאַן האָט עס געמוזט אין מיר לעבען, אַליין נישט וויסענדיג דערפון. איך האָב קיינמאָל נישט איבערגעדענקט איבער מיינע האַנדלונגען, אָבער זיי זיינען אַרומגעפאָהרען איבער די רעלסען, וועלכע דו אַליין האָסט געלעגט, און פאַר גאָט און אין מיין געוויסען האַלט איך זיך אונשולדיג, אפילו ווען איך בין עס נישט. מחמת דיין געגענוואַרט איז ווי אַ שווערער שטיין אויף מיין הארצען געלעגען; וועלכער האָט אַזוי פיעל געדריקט און געדריקט, ביז דאָס האַרץ האָט אָנגעפאַנגען צו וועלען פון זיך אַרונטערוואַרפען די שווערע לאַסט. דאָס איז דער אמת דערפון. און אויב איך האָב דיר עטוואָס אונבעוואוסט שלעכטעס געטהאָן, דאַן בעט איך דיך, דו זאָלסט מיר פערגעבען.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס קען זיך זיין אמת, אָבער וואָס קען עס מיר העלפען? אמאָל האָט מען חתונה געהאַט מיט אַ פרוי, היינט טרעט מען אַריין ווי שותפים אין אַ געשעפט, אָבער מען געהט לעבען ווי מיט אַ פריינד — און דאַן בעטריגט מען דעם שותף און מען בעליידיגט דעם פריינד!.... וואָס ווערט פון דער ליעבע? די געזונדע, זינליכע ליעבע? זי שטאַרבט דערביי אָב. און מיט וואָס ענדיגט זיך אַזאַ ליעבע אויף אַקציען, וועלכע האָט נישט קיין טרעגער פון סאָלידאַרישער פעראַנטוואָרטליכקייט? ווער איז דער וואָס ליידט ווען אַן אונגליק קומט? ווער איז דער קערפּערליכער פאָטער פונ'ם גייסטיגען קינד?

ל א ו ר א: און וואָס אַנבעטרעפט דיינע צווייפלען איבער'ן קינד, זיינען זיי אויך אונבעגרינדעט.

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאָס איז גראָד דאָס שרעקליכסטע. וואָלטען זיי ווענינגסטענס געווען בעגרינדעט, וואָלט מען דאָך כאָטש געקענט עטוואָס אָננעהמען. ס'איז אָבער דאָ נור שאָטענס וועלכע בעהאַלטען זיך אין די קוסטען און שטעקען אַרוים די קעפּ

נישט מעהר ווי צום לאַכען; ס'איז פּונקט ווי מען וואָלט זיך געראַנ־
געלט מיט לופט, אָדער געמאַכט אַ פּוסטען ליאַרם ווען אַ בלאַנקע
קויל שיסט אויס. אַ בעשטימטע ווירקליכקייט וואָלט בעדאַרפט
אַרויסרופען אַ ווידערשטאַנד, נערוועז און זעעלע צו טהאָט. אָבער
יעצט — די געדאַנקען צושמעלצען זיך אין אַ דינער לופט, און די
געהירען עגבויערען, ביז פייער געהט. לעג אונטער אַ קישען אונטער
מיין קאָפּ! און וואַרף עפּעס אַריבער איבער מיר! מיר איז קאַלט!
(לאורא נעהמט איהר שאַל און שפּרייט זי אַריבער אויף איהם.)

אַ מ מ ע (געהט פאַר אַ קישען).

ל א ו ר א: גיב מיר דיין האַנד, פריינד!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מיין האַנד, וועלכע דו האָסט געבונ־
דען אויפ'ן רוקען! — אַמפּאַלע! אַמפּאַלע! — איך פיהל דיין
ווייכע שאַל אויף מיין מויל; זי איז אַזוי וואַרעם און אַזוי צאַרט ווי
דיין אָרים. עס שמעקט מיט וואַנילאַ, ווי דיינע האָר, ווען דו ביזט
יונג געווען. לאורא, ווען דו ביזט געווען יונג און מיר זיינען געגאַנ־
גען שפּאַציערען אין וואַלד, צווישען בלומען און פויגעל — אַך, ווי
הערליך! ווי הערליך! דערמאָן זיך ווי שעהן דאָס לעבען איז דאַ־
מאָלסט געווען, און דענק ווי עס איז איצט. דו האָסט נישט גע־
וואָלט עס זאָל אַזוי זיין, און איך אויך נישט, און דאָך איז עס גע־
וואָרען. ווער רעגיערט אַלזאָ איבער'ן לעבען?

ל א ו ר א: גאָט אַליין רעגיערט —

ר י ט מ י י ס ט ע ר: דאַן מוז דאָס זיין דער גאָט פון
שטרייט! אָדער פיעל מעהר — די געטין! נעהם אַרונטער די
שוואַרצע קאַץ וואָס ליעגט אויף מיר! נעהם איהר אַרונטער!

אַ מ מ ע (קומט אַריין מיט אַ קישען און נעמט אַרונטער די שאַל).

ר י ט מ י י ס ט ע ר: גיב מיר מיין אוניפאָרם ראָק! דעק
מיך מיט איהם צו. (די אַממע נעהמט זיין אוניפאָרם ראָק און דעקט איהם
צו.) אה, מיין האַרטע לייבען־הויט וועלכע דו האָסט געוואָלט פון
מיר אַוועקנעהמען! אַמפּאַלע! אַמפּאַלע! דו כיטרע פרוי, וואָס ביזט
געווען דער פריינד פון פריעדען און די ראַטהגעבערין אַניעדערצו־

לעגען דאָס געוועהר. ערוואַך, הערקולעס, איידער זיי נעהמען צו דיין דובינע פון דיר! דו האָסט אויך געוואָלט דאָס געוועהר פון אונז אַוועקנעהמען און אונז מאַכען גלויבען, אַ זעס איז אַ פוסטער פויז. ניין, דו הערסט, עס איז געווען איידער עס איז געוואָרען אַ פויז. אין די פריהעריגע צייטען פלעגט דער שמיד מאַכען דעם וואַפען־ראָק, היינט מאַכט איהם די פרוי־שניידערין. אַמפּאַלע! אַמפּאַלע! די רויהע שטאַרקייט איז געפאַלען אונטער די בעטריגערישע שוואַכקייט — פוי אויף דיר, גיהנם'שע פרוי, און אַ פלוך איבער דיין געשלעכט! (ער הויבט זיך אויף, וועלענדיג אויף איהר אַ שפּיי טהאָן, פאַלט אָבער צוריק.) וואָס פאַר אַ קישען האָסטו מיר געגעבען, מאַרגאַרעטאַ? ס'איז אַזוי האַרט, אַזוי קאַלט! קום אהער, זעץ דיך לעבען מיר אויפ'ן שטוהל, אַזוי, דאָ! — דאָס איז אַזוי וואַרעם. בויג זיך אַריבער צו מיר, אַזוי אַז איך זאָל קענען דיין ברוסט פיהלען! — אָה, ווי זיס עס איז צו רוהען אויף אַ פרוי'ס ברוסט, אויף אַ מוטער'ס אָדער אויף אַ געליעבטער'ס, אַמבעסטענס איז אויף אַמוטער'ס.

ל אַ ו ר אַ: אַדאָלף, זאָג, וועלסטו זעהן דיין קינד?

ר י ט מ י י ס ט ע ר: מיין קינד? אַ מאַן האָט קיין קינדער נישט, נור די פרויען האָבען קינדער, און די צוקונפט געהערט דאַרום צו זיי, ווייל מיר שטאַרבען קינדערלאָז. אָה, גאָט! וועלכער ליעבסט קינדער!

אַ מ מ ע: הערט! ער בעט צו גאָט!

ר י ט מ י י ס ט ע ר: ניין, צו דיר, דו זאָלסט מיר לעגען שלאָפען, ווייל איך בין אַזוי מיעד, אַזוי מיעד. אַ גוטע נאַכט, מאַרגאַרעטאַ, און זיי דו געבענשט צווישען פרויען. (ער וויל זיך אויפהויבען, פאַלט אָבער צוריק אויף דער אַממע'ס שויס.)

אַ כ ט ע ס צ ע נ ע.

(די אַממע. לאורא געהט צו צו דער זייטען־טהיר לינקס און רופט אַריין דעם דאָקטאָר, וועלכער קומט צוזאַמען מיט'ן פאַסטאָר.)

לאורא: העלפט אונז, הערר דאָקטאָר, אויב עס איז נישט צו שפּעט! איהר זעהט, ער אָטהעמט שוין נישט מעהר!

דר. אָסטערמאַרק (אונטערזוכט דעם ריטמייסטער'ס פּולס): דאָס איז אַ האַרץ־שלאָג.

פּאַסטאָר: איז ער טויט?

דר. אָסטערמאַרק: ניין, ער קען נאָך ערוואַכען צום לעבען. אָבער ווי אַזוי ער וועט ערוואַכען, ווייסען מיר נישט.

פּאַסטאָר: „צוערשט דער טויט און דאַן דאָס גערִיכט" —

דר. אָסטערמאַרק: קיין גערִיכט און קיינע אַנקלאַ־גען! איהר, וועלכע גלויבט, אַז אַ בּאַרמהערציגער גאָט רעגיערט איבער דעם שיקזאַל פון דעם מענשען, דאַרפט פאַר איהם דאָס וואָרט נעהמען.

אַממע: הערר פּאַסטאָר, ער האָט אין זיין לעצטען אויגענ־בּליק גאָט געבּעטען.

פּאַסטאָר (צו לאורא): איז דאָס אמת?

לאורא: יא, ס'איז אמת.

דר. אָסטערמאַרק: ווען דאָס איז אַזוי, איבּער וואָס איך קען אַזוי ווענִיג אורטהיילען, ווי די אורזאַכען פון זיין קראַנק־הייט, דאַן איז מיין קונסט צו ענדע. פּערזוכט איהר יעצט, הערר פּאַסטאָר.

לאורא: איז דאָס אַלעס, וואָס איהר האָט צו זאָגען נעבּען זיין טויטען־בּעט, הערר דאָקטאָר?

דר. אָסטערמאַרק: דאָס איז אַלעס! מעהר ווייס איך נישט. זאָלען זאָגען די וואָס ווייסען מעהר!

בּערטהא (קומט פון לינקס און שפּרינגט די מוטער אין די אָרימס): מאַמאַ! מאַמאַ!

לאורא: מיין קינד! מיין אייגען קינד!

פּאַסטאָר: אמן!

(ענדע)

פעהלער אויסבעסערונג:

אויף דער 7טער זייט, צווישען די פּער־זאָנען, אין דער 5טער שורה, דארף זיין: „פּאַסטאָר“ אַנשטאָט „פאטער“.